

UNIVERZITA KARLOVA

Pedagogická fakulta

katedra hudební výchovy

Diplomová práce

**HANS KRÁSA: BRUNDIBÁR – INSPIRAČNÍ ZDROJ
PRO PROJEKTOVOU VÝUKU V RÁMCI HUDEBNĚ
DRAMATICKÉ VÝCHOVY NA 1. STUPNI ZŠ**

Hans Krása: Brundibár – an Inspirational Resource for Project Education
in Musical Dramatic Education in the Primary School

Jana Pajkrtová

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Petra Bělohlávková, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Rok: 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Hans Krása: Brundibár – inspirační zdroj pro projektovou výuku v rámci hudebně dramatické výchovy na 1. stupni ZŠ* vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum 13. 7. 2017

.....
podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PhDr. Petře Bělohlávkové, Ph.D., za cenné rady při vedení mé diplomové práce a inspirační pomoc při získání potřebných informací a podkladů k jejímu zpracování.

.....

podpis

NÁZEV:

Hans Krása: Brundibár – inspirační zdroj pro projektovou výuku v rámci hudebně dramatické výchovy na 1. stupni ZŠ

AUTOR:

Jana Pajkrtová

KATEDRA:

Katedra hudební výchovy

VEDOUCÍ PRÁCE:

PhDr. Petra Bělohávková, Ph.D.

ABSTRAKT:

Diplomová práce *Hans Krása: Brundibár – inspirační zdroj pro projektovou výuku v rámci hudebně dramatické výchovy na 1. stupni ZŠ* je zaměřena na srovnání různých pojetí a nastudování opery a vytvoření vlastní autorské realizace ve formě školního projektu se zaměřením na dramatickou výchovu. Stručnou formou čtenáře seznamuje s pozadím vzniku opery, tvůrci opery, s obsahem a s pěveckým a nástrojovým obsazením. Přináší informace o osmi realizovaných inscenacích *Brundibára* – ať už renomovanými tělesy (Dismanův rozhlasový dětský soubor ČRo, brněnský pěvecký sbor Kantiléna, Dětská opera Praha, Plzeňský dětský sbor), tak i běžnými soubory ze základních nebo základních uměleckých škol (ZUŠ F. X. Richtera v Holešově, ZUŠ F. A. Šporka v Jaroměři, ZŠ Dukelská v Českých Budějovicích, ZŠ Merhautova a ZŠ náměstí 28. října, obě v Brně). Stěžejní kapitola práce nabízí podrobný popis školního projektu, jehož jádrem je životní příběh hudebního skladatele Hanse Krásy v souvislosti s jeho dětskou operou *Brundibár*. Hlavním tématem se stává boj proti zlu a nenávisti, nevzdání se naděje a víry v dobro. Cílem projektu není popisné přiblížení opery *Brundibár* (projekt nekopíruje přesný děj opery), ale ztotožnění se s její hlavní myšlenkou a odkazem. Cílem diplomové práce je nástin různých možností realizace opery *Brundibár* včetně vlastního autorského příspěvku ve formě školního projektu, ověřeného v praxi.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Hans Krása, Brundibár, projektová výuka, školní projekt, holocaust, integrativní pedagogika

TITLE:

Hans Krása: Brundibár – an Inspirational Resource for Project Education in Musical Dramatic Education in the Primary School

AUTHOR:

Jana Pajkrtová

DEPARTMENT:

Department Music Education

SUPERVISOR:

PhDr. Petra Bělohávková, Ph.D.

ABSTRACT:

Diploma Thesis Hans Krása: Brundibár – an inspirational source for project teaching in musical dramatic education at primary school is focused on comparing different concepts and conducting of the opera and creating its own authorial realization in the form of a school project with a focus on drama education. In the short form of the reader, she acquaints her with the background of the opera, the creator of the opera, the content and the vocal and instrumental cast. It brings information about the eight Brundibár productions - whether renowned bodies (*Dismal Children's* Radio Ensemble, Children's Choir Kantiléna, Children's Opera Prague, Pilsen Children's Choir), as well as regular ensembles from Primary or Primary Art Schools (ZUŠ F. X. Richtera in Holešov, ZUŠ F. A. Šporka in Jaroměř, ZŠ Dukelská in České Budějovice, ZŠ Merhautova a ZŠ náměstí 28. října in Brno). The main chapter of the work offers a detailed description of the school project, the core of which is the life story of the composer Hans Krása in connection with his children's opera Brundibár. The main theme is the fight against evil and hatred, the abandonment of hope and belief in the good. The aim of the project is not a descriptive approximation of the Brundibár opera (the project does not copy the precise story of the opera), but the identification with its main idea and reference. The aim of this diploma thesis is an outline of various possibilities of realization of the Brundibár opera, including its own contribution in the form of a school project verified in practice.

KEYWORDS:

Hans Krása; Brundibár, Project Education, School Project, Holocaust; Integrative Pedagogy

Obsah

Úvod	8
1 Projektová výuka v praxi	10
2 Opera Brundibár a její původní nastudování	14
2.1 Obsazení a stručný nástin děje opery	14
2.2 Stručně o autorech opery	15
2.2.1 Hans Krása, autor hudby	15
2.2.2 Adolf Hoffmeister, autor libreta	16
2.3 Pražská inscenace	16
2.4 Tereziánská inscenace	17
2.5 Pozdější nastudování opery	18
3 Soudobé nastudování opery (výběr)	19
3.1 Dismantův rozhlasový dětský soubor Českého rozhlasu	19
3.2 Dětská opera Praha	21
3.3 ZUŠ F. X. Richtera, Holešov	22
3.4 Česko-německá inscenace	23
3.5 Brundibár – neobyčejný příběh	25
3.6 ZŠ Dukelská, České Budějovice	26
3.7 Pěvecký sbor Kantiléna a režijní pojetí Vandy Drozdové	27
3.8 Brundibár z ghetta	30
4 Školní projekt Hans Krása – Brundibár	32
4.1 Nástin projektu	32
4.2 Realizace projektu	36
4.2.1 Navození atmosféry	36
4.2.2 Co víme o II. světové válce	37
4.2.3 Obyvatelé Prahy za II. světové války	38
4.2.4 Sudičky Hanse Krásy	39
4.2.5 Hans Krása	39
4.2.6 Poslech úvodního obrazu prvního jednání opery Brundibár	41
4.2.7 Aninka a Pepíček jdou pro mléko k mlékaři	42
4.2.8 Flašinetář Brundibár	43
4.2.9 Jakým způsobem si vydělat na mléko?	44
4.2.10 Aninka, Pepíček a Brundibár	45
4.2.11 Aninka, Pepíček versus Brundibár	45
4.2.12 Radost dětí	47

4.2.13	Aninka	48
4.2.14	Vzít si peníze zpět – ano x ne	48
4.2.15	Alej	49
4.2.16	Reprodukce videozáznamu dětské opery Brundibár	50
4.3	Závěrečná reflexe	52
Závěr	.....	53
Použité informační zdroje	.....	55
Přílohy	.....	7

Úvod

V roce 2008 v rámci *Dnů židovské kultury na Kutnohorsku* jsem měla možnost navštívit představení dětské opery *Brundibár* v podání Dismanova rozhlasového dětského souboru. Tomuto představení předcházela beseda s pamětnicí, která byla jedním z dětí, které v Terezíně nacvičovaly pod vedením Hanse Krásky inscenaci této opery. V následujících letech jsem měla možnost zhlédnout další představení opery *Brundibár*, tentokrát v podání dětí ze souboru Dětská opera Praha. Před dvěma lety jsem se dozvěděla o realizaci brněnského projektu *Brundibár z ghetta*, na němž se lektorsky podílel jeden z mých přátel. Tyto tři impulsy ve mně vyvolaly narůstající zájem o *Brundibára*, jednak po stránce obsahové a myšlenkové, ale zároveň i o způsob pojetí jeho zpracování různými soubory a tělesy.

Na ZŠ Londýnská v Praze, kde jsem před nástupem na rodičovskou dovolenou několik let vyučovala, jsem jako učitel estetické výchovy s dětmi zrealizovala řadu integrativních projektů v intencích tematické a projektové výuky. Vzhledem k tomu, že mým původním povoláním je obor textilní výtvarnictví, že jsem od dětství byla v rodině ovlivněna hudebním prostředím, sama se hudbě aktivně věnuji a že v neposlední řadě je mojí specializací v rámci studia Učitelství pro 1. stupeň ZŠ dramatická výchova, začala jsem se intenzivně zabývat myšlenkou na zpracování opery *Brundibár* v rámci školního projektu s prvky integrativní pedagogiky. Z uvedených důvodů jsem si právě toto téma posléze vybrala jako svůj diplomový úkol.

Při zpracování diplomové práce jsem se především opírala o čtyři zásadní tituly: monografii *Učíme v projektech* autorského kolektivu Anna Tomková, Jitka Kašová, Markéta Dvořáková, dále o monografii Blanky Červinkové *Hans Krása – Život a dílo skladatele*, publikaci Franka Boldta *Malý a velký svět takzvané terezínské dětské opery Brundibár a toulky česko-německo-židovskou minulostí, brundibárovým Terezínem až po dnešek s 39 pozastaveními Josefa Brodského*, a partituru klavírního výtahu opery *Brundibár*. Cenným materiálem pro mě rovněž byla bakalářská práce Markéty Toufarové *Opera Brundibár: Srovnání dvou inscenací*, v níž autorka srovnává původní terezínskou a současnou brněnskou, poněkud avantgardní inscenaci opery. Tato práce mě inspirovala ve vlastním pokusu o vyhledání a seznámení se s rozličným pojetím a nastudováním *Brundibára* a vytvořením následné vlastní autorské realizace ve formě školního projektu se zaměřením na dramatickou výchovu.

První kapitola práce shrnuje principy tematického a projektového vyučování a principů dramatického plánu.

Druhá kapitola je věnována opeře *Brundibár*, a to jejím tvůrcům a původnímu nastudování opery. Stručnou formou čtenáře seznamuje s pozadím vzniku opery, tvůrci opery, s obsahem a s pěveckým a nástrojovým obsazením. Co se týče hudební analýzy díla, je zpracována jak ve výše uvedené monografii Blanky Červinkové, tak v diplomové práci Veroniky Máchové *Brundibár Hanse Krásy a jeho pedagogické využití*. Vzhledem k tomu, že mým studijním zaměřením není specializace hudební výchova, byl by v této oblasti můj vlastní přínos zanedbatelný.

Třetí kapitola přináší informace o osmi realizovaných inscenacích *Brundibára* – ať už renomovanými tělesy (Dismanův rozhlasový dětský soubor ČRo, brněnský pěvecký sbor Kantiléna, Dětská opera Praha, Plzeňský dětský sbor), ale i běžnými soubory ze základních nebo základních uměleckých škol (ZUŠ F. X. Richtera v Holešově, ZUŠ F. A. Šporka v Jaroměři, ZŠ Dukelská v Českých Budějovicích, ZŠ Merhautova a ZŠ náměstí 28. října, obě v Brně). Tato kapitola se opírá především o informace dostupné z internetových zdrojů, neboť se ve většině případů jedná o publikované zprávy z příprav nebo z představení opery.

Obsahem stěžejní čtvrté kapitoly je podrobný popis školního projektu, věnovaného H. Krásovi a jeho opeře *Brundibár*. Projekt byl realizován v letošním roce na mé domovské ZŠ Londýnská v Praze, a to na 1. stupni ZŠ. Jádrem projektu je životní příběh hudebního skladatele Hanse Krásy v souvislosti s jeho dětskou operou *Brundibár*. Hlavním tématem projektu je boj proti zlu a nenávisti, nevzdání se naděje a víry v dobro. Mezi vedlejší témata patří II. světová válka, mezilidské vztahy tohoto období a tehdejší terezínské židovské ghetto. Cílem projektu není popisné přiblížení opery *Brundibár* (projekt nekopíruje přesný děj opery), ale ztotožnění se s její hlavní myšlenkou a odkazem. Projekt je primárně určen žákům 5. ročníku ZŠ. Časový plán projektu čítá šest vyučovacích hodin a je rozvržen do jednoho vyučovacího dne. Součástí projektu je případná návštěva představení dětské opery *Brundibár* nebo alespoň zhlédnutí jejího videozáznamu.

Příloha práce obsahuje fotografie z realizace projektu a fotodokumentaci potřebných materiálů.

Cílem diplomové práce je nástin různých možností realizace opery *Brundibár* včetně vlastního autorského příspěvku ve formě školního projektu, ověřeného v praxi.

1 Projektová výuka v praxi

Projektové vyučování, projektová výuka je jednou z vyučovacích metod používaných v současnosti na našich školách. Její přínos spočívá v rozvíjení klíčových kompetencí především díky integraci poznatků z různých oborů (na stejném místě a ve stejném čase) a tím pádem v prohloubení schopnosti žákova integrovaného poznávání.¹

Historie projektového vyučování sahá do doby přelomu 19. a 20. století. V té době vrcholily snahy o reformu tehdejších pedagogických metod ve školách (herbartovská škola). Patřila k nim ve 20. letech 20. století i tzv. pragmatická pedagogika, jejímiž zakladateli a představiteli byli americký filozof, pedagog, psycholog a reformátor vzdělávání John Dewey (1859–1952) a jeho žák a nástupce, pedagog William Heard Kilpatrick (1871–1965). V českých zemích našlo projektové vyučování znovu svůj prostor (po prvorepublikové, vesměs experimentální etapě) až v posledních 20 letech.²

Co je projekt a co projekt nabízí? Slovo projekt v širším slova smyslu vyjadřuje komplexní vyučovací metodu (Vrána, Tomková, Maňák, Kratochvílová), organizační formu vyučování (Skalková, Solfronk, Kašová), způsob obsahu vyučování a koncentrace učiva (Valenta) nebo typ vzdělávací strategie (Kubínová). V užším slova smyslu pak osnovu, návrh, plán pro řešení daného úkolu.³

Prvorepublikový pedagog Stanislav Vrána (1888–1966) charakterizoval projekt jako podnik žáka, za něhož žák plně převzal zodpovědnost. Hlavními znaky projektového vyučování je odpovědnost za vlastní učení, samostatné objevování poznatků a žákovo úsilí o dosažení cíle. Základem projektu je zvolené téma ze života (pro žáka se tedy zde objevuje moment „upotřebitelnosti“ v životě); zvolené téma sdružuje poznatky z různých oborů (projekt často slučuje disciplíny často na první pohled neslučitelné). Na rozdíl od tematického vyučování je projektové vyučování výhradně úkolem žáka, který za něj přebírá plnou odpovědnost – od motivace a záměru přes vytvoření plánu a řešení problému směřuje k výslednému produktu nebo provedení (např. prezentace projektu) s následnou reflexí a hodnocením.⁴

---

¹ TOMKOVÁ, A., KAŠOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, M. *Učíme v projektech*, str. 9.

² Tamtéž, str. 10–13.

³ Tamtéž, str. 13–14.

⁴ Tamtéž, str. 13–14.

Podstatným prvkem projektového vyučování je vnitřní motivace žáka. Žák volí z nabízených témat, je schopen si v projektu svou „specializaci“ či zaměření odpovídající jeho zkušenostem a dovednostem a volí též i vlastní cestu a způsob zpracování úkolu.

Návrh a znaky projektu:

- **plánování projektu**
  - **volba tématu, plánování a integrativní pojetí** – určené téma by mělo být značně široké, resp. mnohoznačné, aby z něj vyplývalo velké množství činností; téma by mělo zahrnovat oblast všech disciplín, které budou v projektu spojovány; smysl projektu
  - **scénář projektu** – na základě spolupráce s žáky vytvoření podrobného popisu projektu (komu je určen, předpokládaná hodinová dotace přípravy projektu, předpokládaná časová dotace, klíčová role, požadavky na obsazení klíčových rolí, přesná formulace, charakteristika a vymezení jednotlivých pracovních úkolů včetně určení počtu řešitelů daného úkolu, cílové prezentace);
  - **metodické pojetí** – uchopení nových znalostí, dovedností, zájmu a aktivity dětí na základě nikoliv (emocionálního) zážitku, nýbrž prožité zkušenosti;
- **realizace projektu** – výroba výsledného produktu / příprava prezentace podle předem určeného plánu;
- **vlastní prezentace výstupu projektu;**
- **závěrečné hodnocení a reflexe** – ze strany žáků i učitele na základě vytyčených kritérií.

Co projektová výuka nabízí?

- **smysl pro odpovědnost;**
- **motivace** – projektová výuka vychází z témat, která nabízejí nepřeborné množství činností, často vzájemně odlišných, že mohou zaujmout názorově i zkušenostně zcela rozdílné osobnosti a typy žáků. vytyčené téma je značně široké, volné a nabízí nepřeborné množství činností, jež mohou být natolik odlišné, že zaujmou názorově i zkušenostně rozdílné osobnosti a typy studentů;
- **nástin modelových životních situací** – jedná se např. o simulaci pozdější pracovní aktivity po vzoru rodičů, ale i situace typické pro rodinné a sociální prostředí, kde žák vyrůstá;

- **vnímání vzájemných vztahů** – projektová výuka v sobě nese silný prvek kooperace; díky přímé spolupráci si žáci si při ní plně vazby v rámci kolektivu ve třídě;
- **posílení vnímání skupiny** – kooperace učebních činností žáků s akcentem na individualitu každého jedince, akceptování společných cílů, propojenost a vzájemná závislost, resp. potřebnost.⁵

V rámci estetické výchovy (hudební, výtvarné, dramatické) mají většinou téma z divadelního prostředí. Je to z toho důvodu, že divadelní žánry (opera, muzikál, činohra) v sobě přirozeně nesou integrativní prvky. Žáci prostřednictvím projektu procházejí „estetickou zkušeností“, která poznamenává a ovlivňuje jeho vnitřní emocionální vývoj. Příkladem takového může být např. návrh níže uvedeného projektu:⁶

POZVÁNKA DO DIVADLA

Forma realizace	krátkodobý projekt
Doporučený ročník	3.–5. ročník ZŠ
Časový rámec	cca 15 vyučovacích hodin
Vzdělávací oblast	Jazyk a jazyková komunikace Matematika a její aplikace Umění a kultura Člověk a svět práce
Průřezová témata	Osobnostní a sociální výchova – kreativita, komunikace, kooperace a kompetence, řešení problémů a rozhodovací dovednosti. Multikulturní výchova – kulturní diference, lidské vztahy, multikulturalita. Mediální výchova – stavba mediálních sdělení, práce v realizačním týmu

⁵ více Kasíková, Hana. *Kooperativní učení a vyučování*, s. 47.

⁶ návrh projektu autorkou této práce.

Obsah – realizace divadelního představení v podání žáků 1. stupně ZŠ – divadelní kroužek

- výtvarný návrh a výroba pozvánek, plakátu a programu na divadelní představení
- výtvarný návrh a výroba vstupenek na představení (3 typy – dítě, dospělý, senior)
- výtvarný návrh a výroba kupónů pro „prodej“ těchto vstupenek
- pokladna – prodej vstupenek + vedení „účetnictví“ (počet návštěvníků představní + tržba)
- nastudování divadelní hry
- nastudování písní v rámci divadelní hry
- prezentace projektu – realizace divadelního představení (zahrnuty všechny výše uvedené komponenty)
- hodnocení na základě sebereflexe a reakcí publika

2 Opera Brundibár a její původní nastudování

2.1 Obsazení a stručný nástin děje opery

Opera Brundibár existuje ve dvou verzích: řadu let byla k dispozici pouze verze „tereziánská“, „pražská“ verze opery se objevila až v 70. letech. Rozdíly mezi oběma verzemi jsou patrné zejména v instrumentaci (zredukované „tereziánské“ obsazení vycházelo z nástrojů, které byly v ghettu k dispozici) a ve vyjmutí a nahrazení některých pasáží. Pěvecké obsazení je v obou verzích shodné.

Pěvecké obsazení: Pepíček (sólo), Aninka (sólo), Flašinetář Brundibár (sólo), Zmrzlinář (sólo), Pekař (sólo), Mlékař (sólo), Strážník (sólo), Vrabec (sólo), Kocour (sólo), Pes Azor (sólo), Okna (sbor), Školní děti (sbor)

Orchestrální obsazení („pražská“ verze): flétna, 2 klarinety in B, trubka in C, velký buben, malý buben, činely, klavír, skupiny I. a II. houslí, violoncella.

Orchestrální obsazení („tereziánská“ verze): flétna/pikola, klarinet in B, trubka in B, kytara, malý buben, velký buben, klavír, 4 housle, violoncello, kontrabas, akordeon (na scéně).

První jednání: Sourozenci Aninka a Pepíček krácejí ulicí a shánějí mléko pro nemocnou maminku, které jí předepsal lékař. Na ulici potkávají Zmrzlináře, Pekaře a Mlékaře, kteří nabízejí své zboží. Prosí o mléko, avšak není jim vyhověno, neboť (ústý Strážníka) vše má svou cenu, a proto ani mléko není pro nikoho zdarma. Děti přemýšlejí, jak si obstarat peníze. Potkávají Flašinetáře Brundibára, který dostává od kolemjdoucích peníze. Ptají se Strážníka, z jakého důvodu lidé dávají Brundibárovi peníze. Strážník odpovídá, že je to za muziku a dobrou náladu, kterou jim svou hrou na flašinet poskytuje. Děti se rozhodnou, že si obstarají peníze podobným způsobem jako flašinetář, začnou zpívat několik písniček, avšak bez úspěchu. Děti napodobují, resp. parodují Flašinetáře; ten je se souhlasem Mlékaře, Zmrzlináře, Pekaře a Strážníka vyhání. Nastává noc, na scénu přicházejí na pomoc dětem zvířátka (Vrabec, Kocour, Pes) a slibují dětem, že je ráno podpoří. Děti poté klidně usínají.

Druhé jednání: Zvířátka ráno budí obě děti, celá ulice už je posléze na nohou. Zvířátka vyzývají děti jdoucí do školy, aby svým zpěvem pomohly Pepíčkově a Anince. Po chvíli se

objevuje Brundibár a chystá se na svou každodenní flašinetovou produkci. Kocour a Pes ale mňoukáním a vytím ruší Brundibárovo hraní; ten je odhání, ale Pes ho kouše a tahá za kalhoty. Shromážděné děti vytvoří sbor, Pepíček je dirigentem a děti začínají zpívat. Největší ohlas u posluchačů má maminka ukořizující. Brundibár se snaží zpěv dětí přehlušit, ale dojatí posluchači se od něj odvracejí a dávají Pepíčkovi do čepice peníze. Brundibár se však přiblíží a čepici s penězi odcizí. Záhy je však chycen, čepici odhazuje a utíká pryč. Závěr patří písni oslavující vítězství nad Brundibárem.

2.2 Stručně o autorech opery

2.2.1 Hans Krása, autor hudby

Hans Krása (pův. jménem Johann Karl Krása) se narodil 30. listopadu 1899 v Praze ve smíšené česko-německo-židovské rodině. Hudební vzdělání získal v hudební škole Terezy Wallersteinové, soukromě u Gerharda von Keusslera a dále na *Deutsche Akademie für Musik und darstellende Kunst* v Praze u Alexandra Zemlinského. Roku 1921 debutoval v Neue deutsche Theater v Praze⁷ *Orchestrálními písněmi*, op. 1 na slova Morgensternových *Galgenlieder* (*Šibeniční písně*). Po stáži u Alberta Roussela v Paříži pracoval jako příležitostný korepetitor v Neue deutsche Theater.

V roce 1923 debutoval ve Paříži premiérou *Symfonie pro malý orchestr*. O tři roky později tuto skladbu představil posluchačům v Bostonu, New Yorku a v Praze. Roku 1931 dokončil svou žalmovou kantátu *Die Erde ist des Herrn* (*Země je Pána*).

V roce 1933 se konal premiéra jeho opery *Verlobung im Traum* (*Zásnuby ve snu*), za niž získává Československou státní cenu. V roce 1935 složil scénickou hudbu ke komedii Adolfa Hoffmeistera *Mládí ve hře* a navázal tak kontakty s českou avantgardou, především se členy Spolku výtvarných umělců Mánes, s nimiž roku 1936 navštívil tehdejší Sovětský svaz.

V letech 1938–39 spolupracoval s A. Hoffmeisterem na dětské opeře *Brundibár*, v následujících letech se pak podílel na jejím nácviu v židovském sirotčinci v Belgické ulici v Praze. 10. srpna 1942 byl deportován do Terezína, kde mj. dále komponoval a pokračoval

---

⁷ Dnešní budova Státní opery Praha.

s dětmi na nácvičku opery Brundibár. 16. října 1944 byl transportován do Osvětimi, kde 18. října téhož roku v jedné z plynových komor umírá.

2.2.2 Adolf Hoffmeister, autor libreta

Spisovatel, malíř, karikaturista, diplomat a právník Adolf Hoffmeister se narodil v 15. 8. 1902 v Praze. Po studiích na Právnické fakultě UK se stal společníkem v právní kanceláři svého otce. V roce 1920 spoluzaložil *Umělecký svaz Devětsil*, později *Svaz moderní kultury Devětsil*. Na přelomu 20. a 30. let pracoval jako redaktor v Lidových novinách a Literárních novinách, rovněž spolupracoval s Osvobozeným divadlem. V roce 1939 emigroval do Francie, poté odešel do Maroka. Od roku 1941 pracuje v New Yorku jako redaktor Úřadu pro válečné informace a jako hlasatel stanice Hlas Ameriky.

Po skončení války se vrátil do vlasti. Od roku 1948 zastával funkci velvyslance ve Francii, v letech 1954–56 se stal rektorem VŠUP. V letech 1965–67 byl předsedou Svazu československých výtvarných umělců a předsedou Československého PEN klubu. Zemřel 24. července 1973 v Říčkách v Orlických horách.

2.3 Pražská inscenace

Historie vzniku opery sahá do roku 1938, oba autoři ji však svým přátelům představili až v roce 1941. Ke vzniku opery Hans Krása později napsal: „*Nejtěžším problémem při plánování této dětské opery bylo samozřejmě libreto. Neboť obvyklé dramatické konflikty, jako erotické, politické nebo materiálního druhu, zde musely odpadnout. Pohádkovou látku jsme nechtěli ani básní, ani já. Přesto se autorovi podařilo napsat libreto, které je dětsky (nikoli dětinsky) jasné a přináší obraz ze skutečného života, ve kterém nevtíravě vysvětluje, že proti zlu je třeba se pojit. V případě dětské opery je to pěvecká válka mezi dětmi a flašinetářem.*“⁸

Inspirací ke vzniku opery se Krásovi a Hoffmeisterovi mohla stát opera Kurta Weilla a Berthodla Brechta *Des Jasager (Kýval)*, jejíž představení se konalo na počátku 30. let v Praze.⁹

---

⁸ ČERVINKOVÁ, Blanka. *Hans Krása – Život a dílo skladatele*, str. 164.

⁹ Tamtéž, str. 164.

Dirigent Rafael Schächter, který se o existenci *Brundibára* dozvěděl, začal nacvičovat operu s dětmi z pražského židovského sirotčince v Belgické ulici. Vzhledem k tomu, že neustále docházelo k postupné deportaci židovských dětí do Terezína, nácvič opery se komplikoval a často se muselo začít zkoušet od začátku. Deportaci do Terezína neunikli ani dirigent Rafael Schächter, ani Hans Krása (10. 8. 1942). Nácvič poté vedl Rudolf Freudenfeld (který byl o rok později rovněž transportován do Terezína), výpravu zajistil scénograf František Zelenka. Premiéra inscenace se konala na přelomu let 1942/43 v židovském sirotčinci ve sportovním areálu Hagibor.¹⁰ Vzhledem k tomu, že v představení účinkovali židovští sirotci, změnil R. Freudenfeld závěrečná slova: místo původních Hoffmeisterových veršů „*Kdo má tolik rád maminku s tatínkem a svoji rodnou zem, je náš kamarád a smí si s námi hrát!*“ zpívaly děti text „*Kdo má právo rád a při něm ob stojí a nic se nebojí, je náš kamarád a smí si s námi hrát!*“¹¹

2.4 Terezínská inscenace

V terezínském ghettu existovala tzv. Freizeitgestaltung, která sloužila k organizaci kulturního života po pracovní době. Hans Krása se krátce po svém příjezdu do Terezína stal vedoucím hudební sekce. Její náplní bylo mj. pořádání představení koncertních (zejména z plodné autorské tvorby tamních židovských skladatelů) a operních (např. provedení oper *Prodaná nevěsta*, *Hubička*, *Kouzelná flétna* aj. s klavírních výtahem).¹²

Řada z nastudovaných oper nesměla být provedena, např. *Der gläserne Berg* (*Skleněná hora*) Franze Eugena Kleina nebo *Kaiser von Atlantis* (*Císař Atlantidy*) Viktora Ullmanna.¹³

Po příchodu Rudolfa Freudenfelda do Terezína se záhy opět začalo s nácvičem *Brundibára*. Na základě klavírního výtahu partitury, kterou s sebou z Prahy přivezl R. Freudenfeld napsal Hans Krása tzv. „na míru“ novou partituru *Brundibára* s ohledem na nástrojové možnosti terezínských vězňů. *Brundibár* byl totiž první operou, v níž účinkoval komorní orchestr. Řada dětí znala své party ještě z doby nastudování opery v pražském židovském

---

¹⁰ Tamtéž, str. 175.

¹¹ Tamtéž, str. 176.

¹² ČERVINKOVÁ, Blanka. *Hans Krása – Život a dílo skladatele*, str. 182–184 a 188.

¹³ Tamtéž, str. 188.

sirotčinci. Zkoušky většinou probíhaly u přenosného harmonia na půdě tzv. Drážďanských kasáren.¹⁴

Terezínská premiéra opery se uskutečnila v Magdeburských kasárnách 23. září 1943. Do září 1944, kdy došlo k poslednímu transportu dětí, se uskutečnilo 55 představení.¹⁵

Vzhledem k tomu, že Brundibár patřil mezi nejoblíbenější provozované opery, rozhodla se terezínská samospráva vybrat ji jako ukázkové představení pro komisi z Mezinárodního červeného kříže, která Terezín navštívila 23. června 1944.¹⁶

Brundibár se rovněž stal součástí propagandistického filmu Kurta Gerrona *Theresienstadt / Der Führer schenkt den Juden eine Stadt (Vůdce věnuje Židům město)*, pořízeného v r. 1944 nacisty.

2.5 Pozdější nastudování opery

Opera Brundibár se stala součástí několika filmových a televizních dokumentů. Patří mezi ně např. snímek Jindřicha Fairaizla *Předposlední dějství* z roku 1965, který byl natáčen v Terezíně a zazněly v něm vzpomínky Adolfa Hoffmeistera, Zdeňka Ornesta a dalších.¹⁷

První poválečné představení inscenace opery u nás se konalo 26. října 1966 ve Velkém sále Dumu československých dětí na Pražském hradě. V inscenaci účinkovali žáci LŠU v Praze 3 a Pražský dětský sbor pod vedením Čestmíra Staška, hudebního nastudování se ujal Hanuš Krupka, který zinstrumentoval klavírní výtah „terezínské“ verze opery.¹⁸

Dalším souborem, který nastudoval Krásova Brundibára byli Bambini di Praga pod vedením Bohumila Kulínského, a to v rámci koprodukčního filmu Československé televize a holandské NOS TV Hilversum. Film měl premiéru 2. června 1993 v Izraeli.¹⁹

---

¹⁴ Tamtéž, str. 201.

¹⁵ Tamtéž, str. 199–201.

¹⁶ Tamtéž, str. 202.

¹⁷ ČERVINKOVÁ, Blanka. *Hans Krása – Život a dílo skladatele*, str. 207–208.

¹⁸ Tamtéž, str. 209.

¹⁹ Tamtéž, str. 210.

3 Soudobé nastudování opery (výběr)

3.1 Dismanův rozhlasový dětský soubor Českého rozhlasu

*Dismanův rozhlasový dětský soubor Českého rozhlasu*²⁰ (dále jen DRDS) vznikl 15. září 1935. Jeho zakladatelem byl divadelní a rozhlasový režisér, dramaturg a pedagog Miloslav Disman. Vedle hlavní činnosti, kterou je příprava dětí na realizaci vlastních rozhlasových pořadů, se soubor věnuje také scénickým realizacím. Po Miloslavu Dismanovi převzal v r. 1973 vedení souboru režisér Jan Berger, v roce 1990 pak manželé Zdena a Václav Fleglovi.

Návrh k nastudování opery *Brundibár* přinesl na začátku 90. let vedení souboru Jiří Vrba, který sám jako dítě prošel terezínským ghettem. Ačkoliv tehdy v terezínské inscenaci neúčinkoval, řady představení se tam zúčastnil. Při návrhu pro nové nastudování opery vycházel z myšlenky, že autentické interpretaci se oproti pěvecky školenému sborovému tělesu více přiblíží soubor, jehož členové mají pěvecky téměř neškolený hlas.

Nácviku předcházelo seznámení dětí s dobovými reáliemi a atmosférou doby vzniku díla. Dle manželů Fleglových „... děti pronikaly do partitury *Krásovy operky ne tak, jak pěvci obvykle činí, tedy od not k výrazu, ale právě naopak, od uchopení atmosféry, do pochopení smyslu kráčely teprve k intonační čistotě. Učily se mluvou vyjádřit obsah a od řeči se odrážely k rytmu a melodii.*“²¹

Snaha o maximální přiblížení původní terezínské inscenaci se odrazila i ve scénickém pojetí, které vycházelo ze scén dochovaného propagandistického filmu *Theresienstadt / Der Führer schenkt den Juden eine Stadt* (viz kapitola 2.4). Ze stejných důvodů byl jako doprovodný nástroj zvolen klavír.

Premiéra nastudování opery *Brundibár* proběhla 18. října 1991 v sále Kulturního střediska v Terezíně u příležitosti 50. výročí vzniku terezínského ghetta. Představení bylo přítomno i několik „terezínských dětí“, které v tehdy v opeře účinkovaly. O rok později byla firmou Channel Classics pořízena CD nahrávka opery, tentokrát za doprovodu komorního orchestru. V roce 1995 přichází na popud Iniciativy Hanse Krásy ilustrátorka Květa

---

²⁰

²¹ Fleglovi, Zdena a Václav: Terezín. In: BOLDT, Frank. *Malý a velký svět takzvané terezínské dětské opery Brundibár a toulky česko-německo-židovskou minulostí, brundibárovým Terezínem až po dnešek s 39 pozastaveními Josefa Brodského*. Cheb: Nadace Evropské Comenium, 2000, str. 114.

Pacovská, která navrhla nové scénické a kostýmní pojetí opery v podobě, „*jako kdyby si její pohádkový děj děti v ghettu vysnily, tedy v kontrastu ošuntělých a zbídačených školáčků a pohádkově barevných postav.*“²²

DRDS má operu *Brundibár* na svém stálém repertoáru až dosud. V jeho provedení se *Brundibár* dočkal desítek repríz nejen u nás, např. v rámci festivalu Pražské jaro (1998). Pravidelně je opera hrána také v Terezíně, od roku 1998 v podkrovních prostorách zdejší Magdeburských kasáren, kde v době terezínského ghetta sídlila židovská samospráva a kde se konalo všech 55 představení *Brundibára*. Na představení DRDS jsou často zváni vzácní hosté – tehdejší děti, které v Terezíně v opeře účinkovaly a měly štěstí, že přežily holokaust během války.²³

Stojí za zmínku, že řada představení *Brundibára* v podání DRDS probíhá v rámci tuzemských i zahraničních seminářů určených pro pedagogy, kteří se zabývají problematikou holokaustu.

S *Brundibárem* navštívil DRDS řadu zahraničních zemí; dlužno říci, že je zde patrný větší zájem o představení než u českého publika. Představení bývají většinou spojována s besedami pamětníků. Soubor disponuje i cizojazyčným nastudováním opery, např. v angličtině nebo němčině.

Nahrávku opery v provedení Dětského rozhlasového dětského souboru ČRo vydalo na CD v roce 1993 vydavatelství Channel Classics.

Obr. č. 1, foto z představení v Magdeburských kasárnách v Terezíně;

zdroj: Památník Terezín²⁴

²² Fleglovi, Zdena a Václav: Terezín. In: BOLDT, Frank. *Malý a velký svět takzvané terezínské dětské opery Brundibár a toulky česko-německo-židovskou minulostí, brundibárovým Terezínem až po dnešek s 39 pozastaveními Josefa Brodského*. Cheb: Nadace Evropské Comenium, 2000, str. 118.

²³ k hostům patří např. paní Marie Kottová

²⁴ <http://newsletter.pamatnik-terezin.cz/tag/pedagogicke-seminare/page/3/>

Představení jsem měla možnost zhlédnout v červnu roku 2008 v Dusíkově divadle v Čáslavi, v rámci *Dnů židovské kultury na Kutnohorsku*. Bylo to moje první „živé“ setkání s Krásovým *Brundibárem* a zanechalo ve mně hlubokou stoupu. Nejen po stránce hudebně-dramatické, ale i po stránce morálně etické. Závěrečný zpěv dětí, k němuž se na pódiu přidala jedna z přímých pamětnic terezínského nastudování ve 40. letech, její nespoutaná radost, s níž spolu s dětmi zpívala „zavířte na buben, válku jsme vyhráli. Vyhráli proto jen, že jsme se nedali, že jsme se nebáli, že jsme si všichni svou písničku veselou do kroku zpívali.“, patří dodnes k nejsilnějším zážitkům mého života.

3.2 Dětská opera Praha

V roce 1997 založila sólistka ND v Praze Jiřina Marková-Krystlíková soukromou *Školu hudby a zpěvu J. Markové*, která je zaměřena na výuku zpěvu pod vedením renomovaných pedagogů. V návaznosti na tuto školu pak v roce 1999 došlo k založení *Dětské opery Praha*²⁵, jejíž uměleckou vedoucí se rovněž stala Jiřina Marková-Krystlíková.

Soubor má na svém repertoáru řadu operních projektů, jak v češtině, tak v italštině, němčině nebo ruštině. Do povědomí široké veřejnosti se dostal díky realizaci cyklu *Opera nás baví*, který odvysílala v r. 2009 Česká televize, několikrát jej reprízovala a je dostupný on-line v archivu webu ČT.²⁶ S tímto pořadem je spojeno i předchozí vydání stejnojmenné knihy v roce 2005.²⁷

Do bohatého repertoáru souboru patří i Krásova opera *Brundibár*. Prvotní provedení pražské verze *Brundibára* vzniklo ve spolupráci ND a výše uvedenou *Školu hudby a zpěvu J. Markové* pod taktovkou Františka Preislera ml. a za režijního vedení Pavla Šmoka, premiéra představení se uskutečnila 25. září 1999.²⁸ Provedení opery bylo situováno do půdních prostor Kolowratského paláce v Praze, v němž do roku 2014 sídlila komorní scéna ND Divadlo Kolowrat. *Dětská opera Praha* má operu na svém repertoáru od roku 2003 až dosud. Nahrávku opery v provedení *Dětské opery Praha* vydalo na CD v roce 2007 vydavatelství Boosey & Hawkes Bote & Bock GmbH & Co. KG, live záznam z představení²⁹ na DVD v roce 2003 vydavatelství Unlimited Media, s.r.o. Komponovaný pořad, jehož ústředním

²⁵ <http://www.detskaoperapraha.cz/cs/>

²⁶ <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10212440340-opera-nas-bavi/>

²⁷ MARKOVÁ, J; NOVOTNÁ, A. *Opera nás baví*. Praha: Práh, 2005. ISBN 80-7252-121-7.

²⁸ ČERVINKOVÁ, Blanka. *Hans Krása – Život a dílo skladatele*, str. 211.

²⁹ live, březen 2003, Kolowratský palác, Praha.

tématem je opera *Brundibár*, je součástí výše uvedeného projektu *Opera nás baví* a je rovněž k dispozici on-line v archivu ČT.

Provedení v Divadle Kolowrat se po scénické stránce přibližuje původnímu terezínskému nastudování. Atmosféru umocňuje půdní prostor divadla, podobně jako v terezínských Magdeburských kasárnách. Představení doprovází komorní orchestr pod vedením Jiřího Mikuly.

Obr. č. 2 a 3; zdroj: ČT – *Opera nás baví*³⁰

Představení jsem měla možnost zhlédnout v roce 2009 v prostorách Divadla Kolowrat. Ve srovnání s nastudováním DRDS bylo při tomto provedení opery patrné zaměření souboru na pěveckou kultivaci hlasu a projekty ze světa „velké opery“.

3.3 ZUŠ F. X. Richtera, Holešov

Operu *Brundibár* nastudovali v roce 2012 žáci pěveckého oddělení holešovské ZUŠ pod režijním vedením Vladimíry Dvořákové a uvedli ji 18. srpna téhož roku v rámci festivalu *Týden židovské kultury* v Holešově³¹. Následující rok 31. října se ve Středisku volného času TYMY v Holešově-Všetulích konala premiéra nového nastudování téže opery.

I v tomto případě se tvůrci snažili o maximální přiblížení původnímu terezínskému představení a holešovské představení umístili do půdních prostor střediska. Představení bylo

³⁰ <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10212440340-opera-nas-bavi/20954215896-hans-krasa-brundibar/>

³¹ <http://zlin.cz/1825a-festival-tyden-zidovske-kultury>

formou koláže proloženo čtením vzpomínek terezínských pamětníků a textů z ilegálního terezínského časopisu VEDEM³², který psali, redigovali a ilustrovali chlapci z terezínského ghetta.³³

Pojetí inscenace vysvětlila režisérka Dvořáková: *"Snažili jsme se, aby děti měly povědomí o souvislostech, jak opera vznikala a co pro malé herce znamenalo v ní hrát a na chvíli zapomenout na okolní hrůzy."*³⁴ Na premiéře byly přítomni tři terezínské pamětnice, paní Eva Miláčková, Olga Štěpánová a pan Tommy Karas, kteří svými vzpomínkami na léta strádání v terezínském ghettu umocnili atmosféru představení.

Obr. 4; zdroj: TYMY centrum³⁵

3.4 Česko-německá inscenace

Na inscenaci opery se v rámci partnerství podílely Cantemus Chor Regensburg pod vedením Matthiase Schliera a Plzeňský dětský sbor pod vedením Bedřišky Koželuhové, za doprovodu Komorního orchestru mladých z Plzně pod vedením Jany Lejčkové a Jana Rezka. Premiéra se uskutečnila 22. září 2013 ve Velodtomu Theater Regensburg, tedy v předvečer 70. výročí prvního uvedení opery v Terezíně.³⁶ Na české straně měla inscenace premiéru 11. listopadu téhož roku v Divadle J. K. Tyla v Plzni, dalšího provedení se pak dočkala o rok později v rámci květnových Slavností svobody, opět na scéně Divadla J. K. Tyla v Plzni.

³² <http://www.vedem-terezin.cz/>

³³ <http://www.tymycentrum.cz/clanek/2013/brundibar>

³⁴ http://www.tyden.cz/rubriky/kultura/divadlo/v-holesove-ozije-opera-brundibar-kterou-hraly-deti-v-terezine_287249.html

³⁵ <http://www.tymycentrum.cz/obrazek/2013/brundibar-2>

³⁶ www.plzenskydetskysbor.cz

Plzeňský dětský sbor věnoval provedení opery památce plzeňského rodáka Hanuše Josefa Treichlingera, původního terezínského představitele titulní role, který po deportaci z Terezína zahynul r. 1944 v plynové komoře v Osvětimi.

Rovněž tato inscenace má svá specifika. Ta popsala sbormistryně Plzeňského dětského sboru Bedřiška Koželuhová: „Začátek opery je v němčině. Německá sóla jsou samozřejmě němečtí sólisté, naše sóla jsou raději v češtině, protože toho textu je opravdu hodně. (...) A potom ke konci, kdy opera graduje a kdy vyústuje hlavní myšlenkou Brundibára, tak je to celé v češtině. Závěr je opravdu takový dojemný, monumentální.“³⁷

Obr. 5; zdroj: www.plzen.eu³⁸

Podobně jako u řady dalších inscenací se i v tomto případě podařilo na představení pozvat některé z terezínských dětí, které tehdy v opeře účinkovaly. Po skončení inscenace je organizátoři vyzvali ke krátké vzpomínce přímo na jevišti. organizátoři „*Sehnali jsme čtyři původní účinkující*“³⁹. *Mluvili jsme s vícero lidmi, ale někteří i po těch x letech řekli, že by si tam psychicky nemohli stoupnout, nemohli by to vidět, jak silně to tam na ně působilo,*“ dodala sbormistryně Bedřiška Koželuhová.

³⁷ http://www.rozhlas.cz/plzen/zpravodajstvi/_zprava/deti-z-plzne-a-rezna-nacvicily-operu-hranou-kdysi-v-terezinskem-ghettu--1279311

³⁸ <https://www.plzen.eu/obcan/aktuality/aktuality-z-mesta/program-slavnosti-svobody-nabizi-operu-brundibar.aspx>

³⁹ paní Eva Herrmannová, Evelyn Merová, Eva Lišková a pan Rudy Karas, viz <https://www.plzen.eu/obcan/aktuality/aktuality-z-mesta/plzenske-uvedeni-detske-opery-brundibar-melo-uspech.aspx>

3.5 Brundibár – neobyčejný příběh

Brundibár – neobyčejný příběh byl název mezinárodního projektu, na němž spolupracovali ZUŠ J. A. Šporka⁴⁰ v Jaroměři, německá hudební škola *Musikverein Paukenschlag e. V. z Drážďan*⁴¹, litevská agentura zaměřující se na výměnné pobyty mládeže *Youth exchange agency* z Vilniusu a *Ljudska univerzita Celje*⁴² ve Slovinsku. Jeho náplní byl desetidenní seminář, který se konal v květnu 2009 v Jaroměři a jehož frekventanty bylo téměř padesát mladých lidí z výše uvedených měst. Ti se během desetidenního pobytu zúčastnili řady seminářů a workshopů nejen na téma II. světové války a holokaustu, ale představili židovskou kulturu jejich zemí.

Vyvrcholením semináře pak byl komponovaný večer v Městském divadle v Jaroměři s názvem *Nedovedu pochopit...*, během něhož proběhlo představení opery *Brundibár*. Na přípravě a realizaci *Brundibára* se frekventanti podíleli nejen po hudebně dramatické stránce, ale i výrobou kostýmů, kulis, rekvizit apod. Netradičně bylo pojata scénické provedení opery, a sice ve formě stínohry.

Obr. 6 a 7; zdroj: ZUŠ Jaroměř⁴³

⁴⁰ <http://www.zus-jaromer.cz/kolegium.htm>

⁴¹ <http://www.musikverein-paukenschlag.de/>

⁴² <http://www.lu-celje.si/>

⁴³ <http://www.zus-jaromer.cz/kolegium.htm>

3.6 ZŠ Dukelská, České Budějovice

Jedná se o nastudování a provedení opery Brundibár v rámci Operního projektu ZŠ Dukelská 11 v Českých Budějovicích, Ateliéru 3D a orchestru opery Jihočeského divadla v Českých Budějovicích u příležitosti výročí konce 2. světové války. Premiéra představení se konala 22. 5. 2015 v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích.

Školní projekt je z autorské dílny pedagožek výše uvedené ZŠ – Mgr. Ladislavy Polické (HV), Jany Bártové (VV) a Evy Kubalíkové (VV), ve spolupráci s režisérkou Veronikou Riedlbauchovou, která je zároveň vedoucí Ateliéru 3D, a dirigentem Janem Bubákem.

Principem projektu bylo zaznamenat pomocí velkoplošné dětské malby umístěné na jevišti emoční prožitek přímo během představení opery. Díky spolupráci dětí s divadelním profesionály získal školní projekt na umělecké dimenzi a poskytl dětem nejen možnost nahlédnout do reálného světa tvorby divadelního představení, ale osobně se na výsledném představení podílet.

Součástí představení bylo i setkání s paní Martou Kottovou, která jako dítě účinkovala v terezínském představení, a paní Hanou Tvrzskou, která rovněž prošla terezínským ghettem.

Do budoucna by měl ateliér 3D sloužit jako spojovací most projektové spolupráce mezi Jihočeským divadlem a školami v českobudějovickém regionu. Jedním z posledních aktivit Ateliéru 3D jsou workshopy z cyklu Živě a zevnitř, které dávají nahlédnout a tzv. „na vlastní kůži“ okusit frekventantům rozličná povolání spojená s fungováním divadla.⁴⁴

⁴⁴ <https://www.jihoceskedivadlo.cz/porad/1945-z-cyklu-zive-a-zevnitř>

Obr. 8, 9, 10; zdroj: Archiv Jihočeského divadla⁴⁵

3.7 Pěvecký sbor Kantiléna a režijní pojetí Vandy Drozdové

Původním názvem *Šlapanický dětský sbor* se za svou více jak šedesátiletou éru vyprofiloval ve výběrové těleso, které spolupracuje s předními skladateli, orchestry i dirigenty. V současné době je Kantiléna jedním ze sborů, který působí při Filharmonii Brno. Zakladatelem a dlouholetým uměleckým vedoucím sboru byl významný český sbormistr Ivan Sedláček. Po padesáti letech ho na sbormistrovském postu vystřídal dirigent Jakub Klecker.⁴⁶

V roce 2004 se sborem nastudovala operu tehdejší posluchačka divadelní režie na JAMU Vanda Drozdová, a to v rámci cyklu brněnské filharmonie *Koncert pro rodiče s dětmi* a jednalo se spíše o „polokoncertní“ provedení.

K *Brundibárovi* se tato autorka znovu vrátila po dvou letech, kdy byla opera zařazena do programu cyklu s názvem *Večer z děl terezínských skladatelů*. Premiéra nového nastudování opery se konala 18. listopadu 2006⁴⁷ v tehdy nově zrekonstruovaném divadle Reduta. Hlavní postavy ztvárnili členové sboru Kantiléna Lukáš Kunst (Pepíček) a Aninka (Hedvika Hirschová), titulní roli Zoltán Korda, sólista Janáčkovy opery Národního divadla Brno a zároveň jediný dospělý účinkující v celé inscenaci. V ostatních úlohách se představili členové sboru Kantiléna.

⁴⁵ <https://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/1938>

⁴⁶ viz <http://www.kantilena.cz/>

⁴⁷ viz <http://www.ndbrno.cz/modules/theaterarchive/?h=inscenation&a=detail&id=3737>
http://www.kantilena.cz/sites/default/files/ucho_2007_jaro.pdf

Oproti původnímu nastudování zvolila režisérka zcela jinou cestu, která by v divákovi a vyvolala otázky a touhu po diskusi. „Myslím si, že v dnešní době je Brundibár hratelny pouze jako rekonstrukce, jakási relikvie toho, jaké to tam kdysi bylo, což si ale myslím, že dnešnímu divákovi nic nepřinese, protože třeba mě Brundibár zajímá jenom proto, že se hrál v Terezíně. Ten příběh není ani klasická lidová pohádka, kde člověka pudí ty kořenové věci, archetypy, ale Brundibár je umělá pohádka zasazená do doby, která dnes již neexistuje. Ani mě nepudí příběh dvou malých dětí, jako spíše ta historie. Myslím si, že jiným způsobem, než autorským divadlem je to nehratelny. Poslední dobou jsem přišla ještě na jednu možnost, že by mě bavilo vidět Brundibára jako původně, ale musela by tam být ta složka, že bych se dívala na herce a na samotného Krásu na jevišti, jak sám Brundibára režíroval, ty děti v Terezíně. Tak by mě to bavilo, kdybych do příběhu zasadilo ještě něco o historických osobnostech, jako byli Krása a Hoffmeister a ti, kteří Brundibára opravdu hráli, že bych pátrala po jejich osudech a samotný příběh by se s nimi prolínal. Tedy že by na jevišti figuroval sám Hans Krása a režíroval by zkoušku Brundibára.“⁴⁸

Koncepce Vandy Drozdové proto byla založena na myšlence „posunout operu v tom smyslu, že na platformě původního příběhu já hraji autorské divadlo a zasazuji tu dobu, ve které byl Brundibár hrán, do linie příběhu Pepička a Aninky. (...) Využila jsem pouze podobné atmosféry původních písní pro atmosféru, kterou jsem tvořila v novém příběhu.“⁴⁹

Režisérka v souladu s autorským dramaturgickým plánem provedla několik režijních zásahů. Především se jednalo o zásah do dějové linie: příběh se v inscenaci odehrává přímo během II. světové války v Terezíně, kdy do terezínského ghetta přichází sourozenecká dvojice a seznamuje se s tamním prostředím, životem a řádem na ubikacích a lágrovou hierarchií, na jejímž vrcholu stojí velitel a manipulátor Brundibár, jež trpí syndromem tzv. sloní nohy a pohybuje se pomocí hole, symbolem jeho moci, ale i mohoucnosti. Zvířátka představují personifikované postavy starších dětí z terezínských ubikací, které hrají mladším dětem divadlo a pomáhají překonat strach z Brundibára a jeho komanda (Zmrzlinář a Pekař). Závěrečné poražení zla tak odkrývá a umocňuje v opeře symbolizovanou porážku nacistické diktatury.

---

⁴⁸ TOUFAROVÁ, M. *Opera Brundibár. Srovnání dvou inscenací*. Bakalářská práce. Brno: FF MU, 2012, str. 45.

⁴⁹ TOUFAROVÁ, M. *Opera Brundibár. Srovnání dvou inscenací*. Bakalářská práce. Brno: FF MU, 2012, str. 45.

Obr. č. 11; zdroj: *Virtual Study of Theatre Institute*⁵⁰

Výše uvedená koncepce se odráží v kostýmním a scénickém zpracování (Radomír Otýpka): železná konstrukce kójí, které připomínají vězeňské palandy v koncentračních táborech versus postel s nadýchanými peřinami, v níž spí Brundibár; děti jsou oblečeny do pyžam s našitou žlutou Davidovou hvězdou, oproti tomu Brundibár a jeho souputníci mají dlouhé kožené kabáty, typický oděv důstojníků Geheime Staatspolizei.

Obr. č. 12; zdroj: *Virtual Study of Theatre Institute*⁵¹

---

⁵⁰ <http://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=18662&tab=photo&lang=en>

⁵¹ <http://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=18662&tab=photo&lang=en>

Rekvizitou plnou symboliky se stává kufr, který je při Zmrzlinářově rozpočítávání „... *ten musí jít z kola ven!*“ váhavě uchopen dvěma dětmi; ty s ním poté odcházejí ze scény, aby je po chvíli nahradili s kufrem přicházející Aninka a Pepíček.

Obr. č. 13; zdroj: *Virtual Study of Theatre Institute*⁵²

K silným momentům inscenace patří i závěrečný sbor *Brundibár poražen*, kdy při zpěvu slov „*je náš kamarád a smí si s námi hrát*“ vracejí děti Brundibárovi hůl, kterou mu v předchozí scéně vytrhl z rukou Pes, a dle režisérky tak symbolicky otevírají cestu pro odpuštění a vyrovnání se s válečnou minulostí.⁵³

3.8 Brundibár z ghetta

Projekt s názvem *Brundibár z ghetta* vznikl v rámci spolupráce pořadatelů multižánrového pouličního festivalu Ghettofest 2015, který každoročně symbolicky otevírá kulturním akcím lokalitu ulic Cejl a Bratislavská, přezdívanou „Brněnský Bronx“ a výrazně spojenou s romským etnikem.

⁵² <http://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=18662&tab=photo&lang=en>

⁵³ TOUFAROVÁ, M. *Opera Brundibár. Srovnání dvou inscenací*. Bakalářská práce. Brno: FF MU, 2012, str. 45.

S dětmi z brněnských základních škol v blízkosti výše uvedené lokality, tj. ZŠ Merhautova a ZŠ náměstí 28. října⁵⁴, operním pěvcem Josefem Škarkou, duchovním otcem projektu, a se souborem *Brno contemporary orchestra* operu nastudoval dirigent Pavel Šnajdr. Režie se ujala Linda Keprtová, nácviku s dětmi lektor České Orffovy společnosti Martin Ptáček, jeden z iniciátorů projektu. Impulsem k realizaci se stalo 70. výročí osvobození koncentračního tábora v Terezíně, ale i poukázání na současnou existenci ghatt a jejich problematiku.⁵⁵

Obr. 14; zdroj: *Hate Free Culture*⁵⁶   Obr. 15; zdroj: *České dědictví UNESCO*⁵⁷

Premiéra inscenace opery se uskutečnila 5. června 2015 v brněnském Divadle na Orlí, hudebně-dramatické laboratoři JAMU.⁵⁸ Projekt *Brundibár z ghetta* dál žije svým samostatným životem, o čemž svědčí např. repríza inscenace pražském Divadlo Minor (2016).

Tento projekt dal podnět ke vzniku dalších projektů, např. nastudování romské pohádky *Kouzelné housličky* (2017), která vznikla rovněž v režii Lindy Keprtové a v choreografii Moniky Balogové. Je to jedna z cest jak tyto děti inspirovat, osobnostně rozvinout a snáze tak vyváznout z pověstného začarovaného kruhu sociálního vyloučení.

⁵⁴ Blíže viz pořad České televize *Třída 8. A*, <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10719503009-trida-8-a/>

⁵⁵ <http://www.brundibarzghetta.cz/>

⁵⁶ <https://www.hatefree.cz/blo/aktuality/1631-fotoreport-brundibar-minor>

⁵⁷ http://www.unesco-czech.cz/900_422638_brundibar-z-ghetta/

⁵⁸ <http://www.brundibarzghetta.cz/>

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Školní projekt Hans Krása – Brundibár

Námětem diplomového úkolu *HANS KRÁSA – BRUNDIBÁR* je životní příběh hudebního skladatele Hanse Kráasy a jeho dětská opera Brundibár. Projekt byl realizován v letošním roce na mé domovské ZŠ Londýnská v Praze, a to na 1. stupni ZŠ. Jádrem projektu je životní příběh hudebního skladatele Hanse Kráasy v souvislosti s jeho dětskou operou *Brundibár*. Hlavním tématem projektu je boj proti zlu a nenávisti, nevzdání se naděje a víry v dobro. Mezi vedlejší témata patří II. světová válka, mezilidské vztahy tohoto období a tehdejší terezínské židovské ghetto. Cílem projektu není popisné přiblížení opery Brundibár (projekt nekopíruje přesný děj opery), ale ztotožnění se s její hlavní myšlenkou a odkazem. Projekt je primárně určen žákům 5. ročníku ZŠ. Časový plán projektu čítá šest vyučovacích hodin a je rozvržen do jednoho vyučovacího dne. Součástí projektu je případná návštěva představení dětské opery *Brundibár* nebo alespoň zhlédnutí jejího videozáznamu.

Příloha práce obsahuje fotografie z realizace projektu a fotodokumentaci potřebných materiálů.

4.1 Nástin projektu

Charakteristika skupiny:

- Škola: ZŠ Praha 2, Londýnská 34
- Třída: 5. A
- Třídní učitel: Mgr. Eliška Polívková
- Počet žáků: 20
- Věk žáků: 11–12 let
- Protože jsem v současné době na rodičovské dovolené, vybrala jsem si pro realizaci diplomového úkolu třídu z mé domovské ZŠ, kde jsem jako pedagog několik let působila. Diplomový úkol jsem realizovala ve třídě, která má zkušenosti s DV a kde jsem již několik lekcí DV realizovala. Žáky znám pouze z těchto zrealizovaných lekcí. Projekt byl realizován 22. března 2017.

Cíle v rovině dramatické:

- žák rozvíjí svou tvořivost a fantazii;
- žák se orientuje v prostoru;
- žák dokáže pomocí hry v roli vyjádřit emoce a charakter postavy;
- žák si osvojuje některé metody a techniky dramatické výchovy;
- žák se prostřednictvím rolové hry dostane do situací, ve kterých se ocitají postavy příběhu opery Brundibár, a na tyto situace reaguje;
- žák na základě svých zkušeností hledá nová řešení.

Cíle v rovině hudební:

- žák se seznámí s osobou hudebního skladatele Hanse Krásky a jeho dílem Brundibár;
- žák se seznámí s žánrem dětské opery;
- žák se seznámí s meziválečnou tvorbou českých skladatelů.

Cíle v rovině morální a etické:

- žák si uvědomí potřebu a nutnost bojovat proti zlu a nenávisti;
- žák si uvědomí, že i v situacích, které se na první pohled jeví jako beznadějně, by se člověk neměl vzdávat myšlenky na naději a víru; budoucnost totiž mnohdy může přinést překvapivě dobré řešení situace.

Cíle v rovině sociální:

- žák se učí rozhodovat;
- žák se učí prezentovat a obhajovat své nápady;
- žák se učí spolupracovat s ostatními;
- žák si uvědomí složitost lidského chování, mezilidských vztahů.

Cíle v rovině osobnostní:

- žák interpretuje své myšlenky;
- žák rozvíjí schopnost vcítit se do situace;
- žák si uvědomuje nastalé situace z příběhu, reflektuje chování postav a své chování v podobných situacích;
- žák vyvozuje důsledky svého chování.

Mezipředmětové vztahy:

- estetická výchova (hudební a výtvarná), dramatická výchova, člověk a jeho svět, umění a kultura.

Námět, téma:

- námět – životní příběh skladatele Hanse Krásy a jeho dětská opera Brundibár;
- téma – boj proti zlu a nenávisti, nevzdání se naděje a víry v dobro.

Časový rozvrh:

- časový plán projektu je 6 vyučovacími hodinami;
- projekt je rozvržen do jednoho vyučovacího dne.

Pomůcky:

- nahrávka vybraných melodií z opery Brundibár, fixy, archy papíru, lepící papírky, texty pro skupiny, kostýmní znak Aninky, kostýmní znak Pepíčka, kostýmní znak Brundibára, kostýmní znak Hanse Krásy, čepice (bekovka) na peníze, motivační obrázky spojené s II. světovou válkou, kůrka chleba, Davidova hvězda a další.

4.2 Realizace projektu

4.2.1 Navození atmosféry

– pohyb po prostoru.

- **Popis činnosti:** Žáci se pohybují po prostoru, vnímají prostor kolem sebe, svou pozici v prostoru. Nejprve se žáci pohybují po prostoru v roli dětí v současném městě a navzájem se zdraví. Při ŠTRONZO se zastaví, vyučující zadá změnu – děti se pohybují ve městě v čase II. světové války. Nakonec vyučující zadá změnu rolí – role židovských dětí před transportem do koncentračního tábora v Terezíně.
- **Reflexe činnosti:** Žáci stáli rozmístěni po prostoru. Zadala jsem jim pokyny: *„Ted’ jste děti, které se pohybují spontánně po Praze, třeba jdete do školy, do kina apod. Hlídejte si prostor, nikdo nebude do druhých narážet a omezovat je.“* Žáci se začali pohybovat po prostoru, začali se zdravít a vítat, v jejich projevu se odrážela bezstarostnost dětí. Po chvíli jsem zavelela „štronzo“ a změnila zadání: *„Ted’ se přesuneme v čase, do Prahy, do období II. světové války. Stále jste v roli dětí, které se pohybují po městě.“* Žáci se začali pohybovat po prostoru se strachem. Jeden z žáků zvolal: *„Nálet!!!“* Ostatní žáci na toto zvolání zareagovali schováním se pod lavice a hlasitým projevem strachu z imaginárního náletu. Po chvíli jsem opět zavelela „štronzo“ a změnila opět zadání: *„Jste stále v době II. světové války, ale tentokrát jste židovské děti, které čekají na transport do koncentračního tábora v Terezíně.“* Žáci se spontánně rozdělili do skupin. Některé skupinky se schovaly pod lavice, jiné zůstaly v prostoru. Ve třídě bylo relativně ticho. Spontánně jsem zareagovala na tuto situaci a začala jsem postupně obcházet všechny skupinky žáků. Poté, co jsem se žáků v jednotlivých skupinách dotkla, sdělili ostatním, kde se právě nachází a jaké mají pocity. Skupinky odpovídaly velmi podobně, např. že se děti schovaly na nádraží mezi kufry a doufají, že je Němci nenajdou, že zůstaly doma apod. Jedna skupinka reagovala pro mě velmi překvapivě. Děti se nebály a těšily se do Terezína s vidinou nových zážitků a vidinou shledání se se svými rodiči. Protože se mi tato reakce zdála velmi pozitivní a zajímavá, ale nebyla jsem si v té chvíli jista, zda všichni žáci slyšeli toto tvrzení, poprosila jsem danou skupinu o zopakování jejího vyjádření.

4.2.2 Co víme o II. světové válce

– komunitní kruh, myšlenková mapa.

- **Popis činnosti:** Žáci sedí v komunitním kruhu a vypravují, co vše vědí a znají o II. světové válce. Poté vyučující předkládá připravené předměty a žáci sdělují asociace, které se jim v souvislosti s těmito předměty vybavují, a píše je na připravený arch papíru.
- **Pomůcky:** obrázky koncentračního tábora Terezín, čepice, kůrka chleba, Davidova hvězda, fotografie Hanse Krásky, fotografie terezínských dětí z představení Brundibár, plakát na představení Brundibár a další.⁵⁹
- **Reflexe činnosti:** Žáci si sesedli do komunitního kruhu. Zadala jsem otázku: „*Co si představíte, když vyslovím II. světová válka?*“ Žáci začali sdělovat své asociace, které psali na připravený arch papíru: např. *HITLER, STRACH, HOLOCAUST* apod. Objevila se mezi nimi i slova *RODINA* a *NADĚJE*. Když žáci dopsali své asociace, vzala jsem červenou fixu a zakroužkovala právě tato dvě slova. Požádala jsem žáky o sdělení, z jakého důvodu si myslí, proč jsem právě tato slova označila. Vesměs všichni odpověděli, že „*je to přeci důležité mít rodinu; mít naději, že se mně smrt vyhne...*“. Jedna žákyně odpověděla: „*To je to dobro mezi zlem.*“ Na toto sdělení jsem reagovala, že opravdu tyto dvě slova na naší myšlenkové mapě působí jako dvě „zářící malé hvězdy“ mezi ostatními slovy označujícími strach, hrůzu a utrpení a že právě tato zdánlivě obyčejná, prostá slova pomáhala všem lidem a dávala jim nesmírnou sílu přežít tuto strašlivou dobu. Poté jsem žákům ukazovala připravené obrázky a předměty. Velice je zaujala Davidova hvězda na obrázku, kde byly ještě patrné zbytky nití od našití na oděv. Vysvětlili jsme si význam nápisu *ARBEIT MACHT FREI* na vstupní bráně mnoha nacistických koncentračních táborů. Nad obrázkem terezínských dětí z ghetta se žáci podivili nad minimálním věkovým rozdílem mezi nimi a dětmi z ghetta. Z jejich komentářů „*je, takhle malí, týjo, co to mají na sobě, ty jsou ještě mladší než my, jo?*“ bylo patrné, že si žáci uvědomili, že válka a všechna ta „napsaná slova z myšlenkové mapy“ velmi zasahovala i do života stejně starých dětí, jako jsou oni. Tato situace mi napomohla k lepšímu vžití žáku do problematiky II. světové války a procítěnějšímu vžití do nadcházejících aktivit. Při ukázce kůrky chleba žáci si hned asociovali hlad a bídu. U fotografie Hanse Krásky, terezínských

---

⁵⁹ viz Přílohy č. 2 až 4

dětí z představení Brundibár a plakátu na toto představení žáci jen konstatovali: „*Nějaký pán, děti z divadla, plakát.*“ Všechny tyto tři obrázky jsem vystavila na tabuli se slovním vysvětlením: „*Obrázky tady vystavím a třeba se nám přiblíží a vyjasní v dalších aktivitách.*“

4.2.3 Obyvatelé Prahy za II. světové války

– kolektivní živý obraz, kolektivní rámcově připravená improvizace.

- **Popis činnosti:** Žáci si zvolí roli obyvatele Prahy v době II. světové války (např. úředník, student, domovník, lékař, švadlena, majitelka obchodu, holčička, ...). Poté se jeden po druhém postaví v typické pozici zvolené postavy do prostoru tak, aby vytvořili kolektivní živý obraz, a sdělí ostatním, jakou postavu vyjádřili, čeho se jejich postava bojí, obává, z čeho má strach: „Já jsem ... a obávám se ...“ Poté co všichni žáci vytvoří živý obraz, ho ve stejném pořadí, ve kterém obraz tvořili, opouštějí se slovy: „Byl jsem ... a obával jsem se ...“
- Vyučující vstupuje do živého obrazu v roli hudebního skladatele Hanse Krásky.
- **Reflexe činnosti:** Žákům jsem zadala úkol: „*Ted' se z vás stanou obyvatelé Prahy v době II. světové války. Před chvílí jsme si řekli a zapsali v myšlenkové mapě, co znamenala válka pro obyvatele, čeho se obávali, jak se jim asi žilo. Vaším úkolem bude vybrat si jednoho obyvatele žijícího ve válce s jeho starostmi, obavami a rozmyslet si jeho typický postoj – například domovník.*“ (Tento postoj jsem jim hned předvedla a řekla jsem: „*Jsem domovník a obávám se, že mně do domu vtrhne gestapo a najdou utajované rádio a zastřelí mě.*“) „*Postupně vytvoříme kolektivní živý obraz. Až budeme všichni součástí živého obrazu, budeme jeden po druhém tento živý obraz opouštět se slovy: »Byl jsem domovník a obával jsem se, že mně do domu vtrhne gestapo a najdou utajované rádio a zastřelí mě.« a v pořadí, ve kterém jsme tento obraz tvořili.*“ Kladnou odpovědí na otázkou: „*Rozumíte mi?*“ jsem se ujistila, že všichni vědí, co mají dělat. Poté jsem vytvořila postoj Hanse Krásky se slovy: „*Jsem hudební skladatel Hans Krása a bojím se o svůj život, protože jsem židovského původu.*“ Žáci se ke mně začali přidávat a jeden po druhém vytvářeli postoje jimi zvolených lidí (voják, dítě, maminka, gestapo, Hitler, popravčí, ...). Některé profese se opakovaly (voják, popravčí, maminka). Velice mě překvapilo, že postava Hitlera a gestapa se objevila pouze jednou, i přestože právě vymyšlení postav a zvolení

obavy činilo žákům největší problém. Tuto skutečnost přisuzuji dosavadnímu malému vhledu do situace a sžití se s problematikou války. Po vytvoření kolektivního obrazu měli žáci problémy s dodržáním pořadí opuštění obrazu, nicméně nijak jsem nezasahovala.

Vyučující: „*Pojďme se seznámit hudebním skladatelem Hansem Krásou a jeho operou Brundibár.*“

4.2.4 Sudičky Hanse Krásy

– učitel a žáci v roli sudiček – samostatné rozhodování, rolová hra

- Vyučující v roli sudičky: „*Jaký dar dáme do života malému Hansovi, který jehož rodiče jsou Židé, jako malý s nimi bude žít v Praze, stane se hudebním skladatelem, čekají ho dvě světové války...?*“
- **Popis činnosti:** Vyučující v roli sudičky se ptá ostatních sudiček, jaký dar darují malému Hansovi do života. Žáci svůj dar napíší na lepící papírek. Jeden po druhém řeknou, co napsali a proč, a svůj papírek nalepí na připravený arch.
- **Pomůcky:** fixy, arch papíru, lepící papírky.
- **Reflexe činnosti:** Žákům jsem vysvětlila danou aktivitu, ti se rozmístili po prostoru a na lepící papírky napsali své „životní dary“, které chtějí věnovat Hansu Krásovi do života. Když byli všichni hotovi, sedli jsme si společně kolem připraveného archu a žáci jeden po druhém začali lepit své lístečky. Každý žák řekl ostatním, co napsal. Na papírcích se objevovala slovní spojení nebo věty: ať skládáš dobré písně, blonděaté vlasy a modré oči, hudební sluch, šťastný život ad.

4.2.5 Hans Krása

– rozehrané živé obrazy, divadelní kolotoč, připravená improvizace ve skupinách.

- **Popis činnosti:** Žáci se rozdělí do pěti skupin. Každá skupina dostane lístek⁶⁰, přečte si jej a připraví si živý obraz. Podle daného pořadí každá skupina nejprve přečte svůj text a poté rozehraje svůj připravený živý obraz.

---

⁶⁰ viz Příloha č. 1

- 1. skupina: Hans Krása (pův. jménem Johann Karl Krása) se narodil v Praze 30. listopadu 1899 židovským rodičům. Rodina patřila díky lukrativnímu zaměstnání otce mezi vyšší společenskou třídu.
- 2. skupina: Hans byl mimořádně hudebně nadaný. Již od dětství komponoval, v mládí studoval skladbu v Praze, později v Berlíně.
- 3. skupina: V roce 1938 zkomponoval dětskou operu Brundibár, jejíž libreto napsal Hansův přítel spisovatel Adolf Hoffmeister.
- 4. skupina: 10. srpnu roku 1942 byl Hans Krása deportován do koncentračního tábora v Terezíně, kde se ihned zapojil do kulturního života ghetta. Staral se o děti, se kterými secvičil svou již zkomponovanou operu Brundibár.
- 5. skupina: 16. října 1944 byl Hans Krása deportován z Terezína do Osvětimi, kde ihned po příjezdu spolu s ostatními muži umírá.
- **Pomůcky:** texty pro skupiny, kostýmní znak Hanse Krásy – klobouk.
- **Reflexe činnosti:** Žáky jsem vyzvala, aby si utvořili pět skupin. Každé skupince jsem předala lísteček s daným textem. Poté jsem řekla, že podle daného textu si každá skupina vytvoří rozehraný živý obraz. Po vysvětlení úkolu začala velká přestávka trvající 20 minut. Žáci během této doby si měli živý obraz připravit a vyzkoušet. Po přestávce jednotlivé skupiny předvedly své rozehrané obrazy. Tím, že žáci na aktivitě pracovali i o přestávce, nebylo potřeba zvláštního vrácení zpět do děje. Žáci sami se naladili na pokračování projektu. Všechny skupiny si zvolily strategii jednoho vypravěče, který nejprve text přečetl. Poté ostatní žáci ze skupiny vytvořili a rozehráli živý obraz daného textu.
  - 1. skupina ztvárnila jeden obyčejný den v rodině Krásových, kdy malý Hans ležel v postýlce, otec se při odchodu do svého zaměstnání loučil se svou manželkou a spolu si naplánovali večerní společenskou událost – koncert.
  - 2. skupina ztvárnila výuku Hanse Krásy na hudební nástroj. Žákyně v roli Hanse použila svou zobcovou flétnu, na kterou v průběhu připravené improvizace hrála. Tato skupina nevědomky ztvárněním svého zadání přesáhla do zadání následující skupiny – zkomponování opery.
  - 3. skupina ztvárnila domluvu mezi Hansem Krásou a Adolfem Hoffmeisterem na napsání libreta k opeře.
  - 4. skupina ztvárnila secvičování Brundibára dětmi. Zde skupina vytvořila moment, kdy jedno dítě během zkoušky zemře.
  - 5. skupina ztvárnila odpor Hanse Krásy při deportaci do Osvětimi.

Vyučující: „*Jak už jsme se dozvěděli, 10. srpna 1942 byl Hans Krása pro svůj židovský původ deportován do koncentračního tábora v Terezíně. V terezínském ghettu se stal předsedou kulturní organizace. Protože děti z ghetta nesměly být vzdělávány, jedinou možností jejich rozvoje byl nácvik divadla. Hans Krása této skutečnosti využil a secvičil s dětmi operu Brundibár. Nácvik byl velmi zdlouhavý díky transportům do vyhlazovacích táborů, do kterých byly zařazovány i děti, které právě tuto operu nacvičovaly. Ta měla nakonec premiéru 23. září 1943.*“

- **Reflexe činnosti:** Tento text jsem ještě doplnila připomenutím obrazu 4. skupiny z předešlé aktivity, kdy žáci nevědomky předvedli, jaké problémy doprovázely nácvik opery. Žáci na to reagovali: „*Fakt jo? To je hustý!!*“

Vyučující: „*Pojďme si příběh dětské opery Brundibár přiblížit.*“

4.2.6 Poslech úvodního obrazu prvního jednání opery *Brundibár*

- **Popis činnosti:** Vyučující přehraje připravenou hudební ukázkou z internetového serveru Youtube: *Brundibár – Terezínská štafeta*

<https://www.youtube.com/watch?v=7g5RzHz1eDs> (0:00–2:58)

Sbor: *Tohle je malý Pepíček, dávno mu zemřel tatíček⁶¹. Za ruku vede Aninku, mají nemocnou maminku.*

Pepíček: *Já se jmenuju Pepíček, na vojnu šel můj tatíček. Za ruku vedu Aninku, Aninka, Pepíček: máme nemocnou maminku.*

Pepíček: *Přišel pan doktor s brejlema,*

Aninka: *se studenýma ušima,*

Pepíček: *used si vedle maminky*

Aninka: *a v ruce držel hodinky.*

Aninka, Pepíček: *Za chvíli vstal a povídá, co bude dál se uhlídá. Ted'ka jen spěte maličko, děti vám dojdou pro mlíčko.*

Aninka, Pepíček: *Maminka spinká maličko a děti jí jdou pro mlíčko.*

Sbor: *Maminka spinká maličko a děti jí jdou pro mlíčko.*

Aninka, Pepíček: *Maminka spinká maličko a my jí jdeme pro mlíčko.⁶²*

---

⁶¹ Textová varianta: na vojnu šel mu tatíček.

⁶² Textová varianta: a děti jdou jí pro mlíčko.

Vyučující: „Co jsme se dozvěděli z této ukázky?“

- **Popis činnosti:** Žáci říkají, co se dozvěděli z poslechu úvodních melodií opery.

Vyučující ukáže kostýmní znak Aninky a Pepíčka – klobouk a čepice (bekovka).

- **Reflexe činnosti:** Žáci moc nerozuměli textu úvodní melodie opery, a proto jsem jim text ještě jednou přečetla.

Vyučující: „Aninka a Pepíček vědí, že maminku může uzdravit pouze mléko. Na to ale potřebují peníze, které nemají. I přesto se rozhodnou jít k mlékaři.“

4.2.7 Aninka a Pepíček jdou pro mléko k mlékaři⁶³

– hra v roli, rámcově připravená improvizace ve skupinách, rozehrání živého obrazu, tajná instrukce.

- **Popis činnosti:** Jeden vybraný žák od vyučujícího tajně dostane roli policisty s touto instrukcí⁶⁴: *Policista důrazně pokárá Aninku a Pepíčka, řekne jim, že bez peněz nic nedostanou, a vykáže je pryč.* Ostatní žáci se rozdělí do skupinek po třech. Skupinky mají za úkol ztvárnit situaci, kdy Aninka s Pepíčkem prosí mlékaře o mléko. Žáci v roli mlékaře dostanou tajnou instrukci od vyučujícího: *Víme, že mlékař jim mléko bez peněz nechce dát a nedá.*

Skupina vytvoří připravený živý obraz, který na zvukový signál (úder do trianglu) rozehraje. V tomto scénáři všechny skupiny představí své živé obrazy. U poslední skupinky vyučující tajně vyzve žáka v roli policisty, aby do situace zasáhl dle potají zadané instrukce.

- **Pomůcky:** tajná instrukce pro policistu, triangel.
- **Reflexe činnosti:** Žáci se rozdělili do trojic a jedné čtveřice. Vybraného žáka jsem si vzala stranou a požádala ho, ať vyčká na dané instrukce u dveří. Ostatní žáky jsem vyzvala, aby se rozdělili do rolí mlékaře, Aninky a Pepíčka. Žákům v roli mlékaře jsem zadala tajnou instrukci: *„Jste mlékař, Aninka a Pepíček k vám přijdou prosit pro mléko. Vy jim ovšem mléko nechcete dát a také jim ho nedáte. Ať si děti prosí, jak chtějí, vy nesmíte ustoupit.“* Žákům v roli Aninky a Pepíčka jsem připomněla, v jaké jsou situaci, že mléko potřebují pro maminku. Vybranému žákovi jsem vysvětlila tajnou instrukci pro policistu a domluvili jsme se na tajný pokyn, po kterém

---

⁶³ Tematicky odpovídá II. až IV. obrazu 1. jednání opery.

⁶⁴ viz Příloha č. 1

zasáhne do rozehrané situace poslední skupiny. Skupiny měly malou chvíli na rozmyšlení živého obrazu (cca 1 minuta) tak, aby si nestačily připravit dialogy. Pořadí skupin jsem korigovala já. Na zvukový signál vyzvaná skupina rozehrála svůj živý obraz. V tomto scénáři předvedly všechny skupiny své živé obrazy. Vybrala jsem si skupinu velmi šikovných děvčat, neboť jsem předpokládala, že právě tyto vybrané dívky budou dobře reagovat na nečekaný vstup žáka v roli policisty. Tato skupina rozehrála svůj obraz jako poslední. Když dialog v rozehraném obraze začal ztrácet na intenzitě, dala jsem kývnutím pokyn žákovi roli policisty a ten vstoupil do rozehraného živého obrazu. Nejprve se dívky zarazily, ale téměř okamžitě začaly na žáka reagovat v rámci své role. Dívka v roli mlékaře se spontánně přidala k žákovi v roli policisty a společnými argumenty vyhnali Aninku a Pepíčka pryč. Z počátku jsem se obávala reakce skupiny na nečekaný vpád policisty, ale dívky se bravurně udržely ve své roli a tento živý obraz působil velice profesionálně.

Vyučující: „*Aninka a Pepíček jsou v zoufalé situaci. Mléko nemají, navíc jsou ještě vyhnáni policistou – když tu najednou uvidí flašinetáře Brundibára...*“

4.2.8 Flašinetář Brundibár⁶⁵

– učitel v roli Brundibára, žáci v roli obyvatel městečka, samostatná připravená improvizace pro diváka.

- **Popis činnosti:** Vyučující v roli Brundibára pronáší monolog, ve kterém se představuje žákům. Představuje Brundibárovu povahu, jeho sebevědomí a jistotu, že on je jediným umělcem široko daleko a nechce do svého teritoria jiného umělce pustit. Vyučující motivuje žáky, aby mu v roli kolemjdoucích vhažovali do čepice peníze. Točí klikou od flašinetu a zpívá Brundibárovu árii: „*Zatrolená pimprlátka! Kdybych já byl jejich táta, tak jim povím hezky zkrátka, zač jsou u nás kaprdlata. A vy děti, buďte tiše, tohleto je moje říše, tady vládne jako král, flašinetář Brundibár. Tady každý zpívat musí, jak já touhle klikou točím, ať to jenom někdo zkusí, hnedka po něm dolů skočím. Tady vládnu jako král, já, flašinetář Brundibár!*“
- **Pomůcky:** Kostýmní znak Brundibára – papírový flašinet s klikou, čepice bekovka.
- **Reflexe činnosti:** Tato aktivita plynule navazovala na předchozí vstup vyučující, končící slovy „*...najednou uvidí flašinetáře Brundibára...*“, během něhož jsem si

---

⁶⁵ Tematicky odpovídá VIII. obrazu 1. jednání opery.

vzala kostýmní znak Brundibára – bekovku a flašinet. Potom jsem pronášela monolog: „*Jojo, dnes budu zase hrát na svůj flašinet a do této čepice mi budou lidé vha-
zovat peníze. Koukám, že je jich tu hodně.*“ Rozhlížela jsem se po žácích, kteří po-
chopili, že se z nich stanou zanedlouho kolemjdoucí. A pokračovala jsem v mono-
logu: „*Já jsem tady ten nejlepší umělec, nikdo jiný se ke mně nesmí přiblížit a zkoušet
taky hrát. Jen já jsem tady král a nikdo jiný se mi neodvážívá postavit, jinak ho zni-
čím...*“ Poté jsem si sundala bekovku z hlavy, začala zpívat Brundibárovu árii a u
toho točit imaginární klikou od flašinetu. Z počátku jsem měla obavy, zda tuto roli
zvládnu a zda nebudu působit směšně, což by velmi nabouralo moji koncepci. Žáci
zprvu byli velice překvapeni, protože nepočítali se zpěvem, ale podle jejich reakcí
(„*týjo, hezký, super, ...*“) jsem usoudila, že se jim tento vstup velice líbil. Ihned se za-
pojili do improvizace v rolích kolemjdoucích a začali mi vhažovat imaginární peníze
do bekovky, tleskat apod. Árii Brundibára (text i melodii) jsem si musela dobře na-
studovat, což mi poté pomohlo v celkovém ztvárnění Brundibára, které působilo
velmi sebejistě a mocensky. Tato skutečnost mi pomohla k utvoření celkového ob-
razu Brundibára, který ztvárňuje zápornou postavu příběhu.

Vyučující: Brundibára vidí i Aninka s Pepíčkem...

- **Reflexe činnosti:** U této věty jsem si sundala kostýmní znak Brundibára, nasadila jsem si kostýmní znak Aninky a vyzvala jsem jednoho žáka, aby byl v roli Pepíčka, a nasadila mu kostýmní znak Pepíčka.

4.2.9 Jakým způsobem si vydělat na mléko?

– učitel v roli Aninky, jeden žák v roli Pepíčka, ostatní žáci v roli poradců.

- **Popis činnosti:** Vyučující v roli Aninky, vybraný žák v roli Pepíčka a ostatní žáci v roli poradců sedí v komunitním kruhu. Žáci mají za úkol poradit dětem, jakým způsobem by si mohly vydělat peníze na mléko.
- **Pomůcky:** kostýmní znak Aninky a Pepíčka.
- **Reflexe činnosti:** Já v roli Aninky a vybraný žák v roli Pepíčka jsme seděli spolu s ostatními žáky v komunitním kruhu a vymýšleli jsme různé strategie získání mléka pro maminku. Žáci v roli poradců se vehementně pustili do debaty a vymýšleli nej-
různější strategie získání peněz na mléko – krádež, prodej výrobků nebo oblečení,
obelhání Brundibára, vydělání peněz v jiném městě, ... Já v roli Aninky jsem jejich

nápady vyvracela různými pádnými argumenty a tím jsem žáky pobízela k dalším variantám možného výdělků. Několikrát od žáků zazněl nápad výdělků hudbou jako Brundibár a téměř všichni jsme se shodli právě na tomto řešení. I když spontánně několik žáků argumentovalo proti kvůli strachu z Brundibára. Debatu jsem zakončila připravenými slovy z opery: „*Pepíčku už to mám, já jim také zazpívám.*“⁶⁶ Po této větě jsem si sundala kostýmní znak Aninky. To samé učinil i žák v roli Pepíčka, který se do debaty moc nezapojoval. Domnívám se, že to bylo způsobeno studem před ostatními.

Vyučující: Tak Aninka s Pepíčkem začnou také zpívat...

4.2.10 Aninka, Pepíček a Brundibár

– živý obraz, simultánní improvizace ve trojicích, vnitřní hlas postavy.

- **Popis činnosti:** Žáci se rozdělí do trojic a jsou v roli Aninky, Pepíčka a Brundibára. Ve trojici vytvoří živý obraz situace, kdy Aninka s Pepíčkem začnou zpívat a zahledne je Brundibár. Na zvukový signál (úder do trianglu) skupiny naráz vytvoří živý obraz. Vyučující prochází mezi skupinami a postupně se žáků dotýká. Žáci na tento dotek reagují sdělením myšlenky své postavy.
- **Pomůcky:** triangel.
- **Reflexe činnosti:** Žáci se rozdělili do trojic a v roli Aninky, Pepíčka a Brundibára vymysleli živý obraz situace, kdy je při jejich zpěvu vidí Brundibár. Tyto živé obrazy vytvořily všechny skupiny žáků najednou a po mém doteku děti sdělovaly své pocity.

Vyučující: „*Aninka a Pepíček mají ale příliš slabé hlásky. Brundibár je překřičí, poštou si ho proti sobě a ještě ani žádné peníze od kolemjdoucích nedostanou.*“

4.2.11 Aninka, Pepíček versus Brundibár

– diskuse mezi dětmi a Brundibárem – obhajoba svého konání – hromadná role, rámcově připravená improvizace, nepřipravená improvizace

- **Popis činnosti:** Žáci se rozdělí do dvou skupin – skupina Aninky a Pepíčka a skupina Brundibára. Každá skupina dostane od vyučujícího instrukci:

---

⁶⁶ viz V. obraz 1. jednání opery

- 1. skupina: „*Jste Aninka a Pepíček. Musíte přemluvit Brundibára, aby vás nechal zazpívat, jinak nedostanete peníze na mléko a vaše maminka se neuzdraví...*“
- 2. skupina: „*Jste Brundibár, je vám úplně jedno, že děti mají nemocnou maminku. Nechcete, aby vám kdokoli dělal konkurenci...*“

Poté se postaví obě skupiny proti sobě za určenou židli s kostýmním znakem dané postavy. Žáci postupně usedají v roli své skupiny na příslušnou židli a každý sdělí jeden argument na obhajobu konání své postavy. Žáci ze druhé skupiny stejným stylem na tyto argumenty reagují.

- **Pomůcky:** kostýmní znak Aninky, Pepíčka a Brundibára.
- **Reflexe:** Z jakého argumentu protistrany vám bylo úzko, s kterým argumentem jste nesouhlasili, ale věděli jste, že nemůžete proti tomu nic dělat. Proč jste zvolili právě svůj argument, v čem se vám zdál důležitý?
- **Reflexe činnosti:** Žáci se rozdělili do dvou skupin – skupina Aninky a Pepíčka a skupina Brundibára. Každé skupině jsem vysvětlila, co má dělat, a dala jí tajnou instrukci. Obě skupinky měly cca 2 minuty na zvolení strategie a argumentů k přesvědčení druhé skupiny. Mezitím jsem do prostoru nainstalovala proti sobě dvě židle s kostýmními znaky Brundibára, Aninky a Pepíčka. Skupinám jsem řekla pravidla diskuse: nekřičet, neskákat si do řeči, nechat domluvit protistranu a teprve poté argumentovat... Každá skupina si stoupla za židli se svým kostýmním znakem. Rozpoutala se vášnivá debata, kde po chvíli žáci nedbali na určená pravidla rozhovoru a začali křičet, nadávat apod. Musela jsem tedy debatu zastavit a znovu žáky požádat o dodržování pravidel. Poté jsem debatu řídila já. Po skončení této aktivity jsem se žáků zeptala, jaký argument protistrany je nejvíce zasáhl. Jedna dívka ze skupiny Aninky a Pepíčka řekla, že nejhorší byla ta bezmoc, kdy je Brundibár neposlouchá. Žáci ze skupiny Brundibára tvrdili, že jim bylo jedno, co ostatní říkají, že je to nezájímalo, že oni jsou dospělí a nemusí poslouchat nějaké děti. Pouze jeden žák z této skupiny řekl, že mu tato role nebyla příjemná, protože by chtěl pomoci, ale nemohl. Nejvíce se ho dotkl argument: „Co bys dělal ty, kdybys měl nemocnou mamku a nemohl jí jinak pomoci?“

Vyučující: Vidíme, že Brundibár je neoblomný, bezcitný a zlý. Aninka a Pepíček jsou zoufalí. Jejich situace se zdá být bezvýchodná... Pomohou jim zvířátka: vrabec, pes a kočka. Ti vymyslí plán, jak na zlého Brundibára vyvrát. Požádají ostatní děti z městečka o pomoc.

Když přijde Brundibár opět hrát svou píseň na flašinet, děti pomohou Anince a Pepíčkoví ho přezpívat. Za svůj zpěv dostanou zasloužené peníze.

4.2.12 Radost dětí

– kolektivní živý obraz, simultánní hromadná improvizace

- **Popis činnosti:** Žáci vytvoří kolektivní živý obraz dětí, které právě zvítězily nad Brundibárem. Ten na zvukový signál rozehraje. Při ŠTRONZO se znehybní a zůstanou ve své pozici.

Vyučující: „*Ale Brundibár je velmi zlý a nelítostný. Dětem peníze ukradne!*“

- **Popis činnosti:** Žáci stojící ve své pozici z předešlé aktivity změni pozici podle nastalé situace, čímž vytvoří nový kolektivní živý obraz, který ale nerozehraje. Vyučující v roli Brundibára prochází mezi žáky. Ti na Brundibárův dotek reagují a sdělují své myšlenky a pocity vůči němu.
- **Pomůcky:** kostýmní znak Brundibára.
- **Reflexe:** Vyučující (který už není v roli Brundibára) se ptá: „*Co jste pociťovali, když jste zjistili, co provedl Brundibár?*“
- **Reflexe činnosti:** Žáci na zvukový signál se začali velice spontánně radovat. Když jejich radost nabyla vrcholu, zavelela jsem „štronzo“ a k mému velkému překvapení vesměs všichni žáci zůstali ve své pozici. Po větách „... ale Brundibár je velmi zlý a nelítostný. Dětem peníze ukradne.“ jsem zavelela: „*Akce*“. Na žácích bylo patrné velké překvapení z vývoje děje a začali velmi silně projevovat nespravedlnost. Opět jsem zavelela „štronzo“ a nasadila si kostýmní znak Brundibára. Okamžitě bez nějakého vysvětlování jsem se začala pohybovat v roli Brundibára mezi žáky a ti mi po doteku začali sdělovat své pocity. Věty typu „To je nefér! To snad ne! Proč?“ zdaleka neodpovídaly skutečným pocitům. Na žácích byla patrná velká zlost, kterou se ale báli vůči mně projevit. V jejich tvářích se odrážel velký vztek a bezmoc. Když jsem obešla všechny žáky, sundala jsem si kostýmní znak Brundibára a požádala je, aby mi řekli ještě jednou, co cítili. Žáci se přiznali, že to byla pro ně nepříjemná chvíle, která byla velmi umocněna mnou v roli Brundibára procházejícího a vysmívajícího se mezi nimi. Dále se přiznali, že kdybych nebyla učitelka, tak by mně nadávali daleko víc. Někteří žáci se svěřili, že podobnou situaci už zažili v reálném životě a teď si na ni vzpomněli. Tuto situaci všichni vnímali jako velkou nespravedlnost.

4.2.13 Aninka

– učitel v roli Aninky, vnitřní hlasy postavy

- **Popis činnosti:** Vyučující v roli Aninky pronáší monolog o obavě z Brundibára, o strachu z další zmařené snahy. Žáci jsou v roli vnitřních hlasů Aninky.

Vyučující: „*Brundibár je strašně zlý, necitelný..., peníze nám nevrátí, ještě nám ublíží..., co mám dělat?*“ Žáci v roli vnitřních hlasů Anince radí, jak se zachovat, co dělat.

- **Pomůcky:** kostýmní znak Aninky.
- **Reflexe činnosti:** V roli Aninky jsem spolu s ostatními žáky seděla v kruhu. Pronášela jsem monolog o nespravedlnosti a zmařené práci. Žáci v roli vnitřních hlasů mi radili, jak se zachovat. V některých případech se projektovala zkušenost žáků s podobnou situací z jejich života: „*Musíš to někomu říct; počkej si na něho a vezmi si to zpět....*“

4.2.14 Vzít si peníze zpět – ano x ne

– samostatné rozhodování

- **Popis činnosti:** Každý žák se samostatně rozhodne, jestli by si děti měly vzít zpět své peníze od Brundibára. Podle svého uvážení na lístek žák napíše ANO/NE, lístek vhodí do připravené čepice.
- **Pomůcky:** fixy, papíry, čepice.
- **Reflexe činnosti:** Tuto aktivitu jsem nepatrně pozměnila. Žáky jsem požádala, ať se každý postaví dle svého rozhodnutí: ke dveřím ten, kdo si myslí, že by se Aninka s Pepičkem neměli vzdát a vzít si své vydělané peníze zpět; ke stolu ten, kdo si myslí, že by se s touto situací měli smířit a nic nepodniknout. Toto řešení mi v danou chvíli přišlo lepší než psaní ANO/NE na lístečky. Pouze dva žáci si stoupli ke stolu, ostatní stáli u dveří. Žáků u dveří jsem se zeptala, proč se tak rozhodli. Všichni se shodli na velké nespravedlnosti, proti které musí něco udělat: „*To přece není fér, vždyť jsme se tolik snažili, takto to dopadnout nemůže, přece ten hnusnej Brundibár nevyhraje...*“ První žák stojící u stolu reagoval takto: „*Nemá to cenu, Brundibár stejně vyhraje. Je silnější, mocnější a zase nám znova peníze ukradne.*“ Druhý žák odpověděl dost zvláštním způsobem: „*Vždyť je to jedno, máma stejně umře, tak na co se namáhat.*“ Bezprostředně po této větě ostatní žáci projevili velký nesouhlas: „*Co to plácáš, ty seš blbej, představ si sebe v té situaci...*“ Zeptala jsem se tohoto žáka, jestli

chce své tvrzení ponechat nebo jinak přeformulovat. Daný žák svou odpověď změnil na: „*Stejně se nám to nepodaří.*“

Vyučující: A tak se opět všechny děti spojily, Brundibára chytily, vzaly si těžce vydělané peníze zpět, zlého flašinetáře vyhnaly a přitom zpívaly: „*Brundibár poražen, utíká do dáli. Zaviřte na buben, válku jsme vyhráli. Vyhráli proto jen, že jsme se nedali, že jsme se nebáli, že jsme si všichni svou písničku veselou do kroku zpívali. Kdo má právo rád a při něm ob stojí a nic se nebojí, je náš kamarád a smí si s námi hrát.*“⁶⁷

- Vyučující pustí připravenou ukázkou z internetového serveru Youtube:

Brundibár – Terezínská štafeta – *Brundibár poražen*

<https://www.youtube.com/watch?v=7g5RzHz1eDs> (26:15–28:16)

Vyučující: Tuto dětskou operu Brundibár zpívaly židovské děti v koncentračním táboře Terezín celkem 55krát. V jejich těžké době, kdy byly odtrhnuty od rodičů, nevěděly, co bude dál a bály se o svůj život, se pro ně toto představení stalo velkou oporou. Příběh jim dodával naději, že když se spojí a budou společně bojovat proti zlu a nenávisti, tak ho porazí. Braly z příběhu víru, že i když se situace zdá bezvýchodná, nesmí se vzdát naděje, že vše může dobře dopadnout. Závěrečná píseň, resp. sbor „*Brundibár poražen, utíká do dáli. Zaviřte na buben, válku jsme vyhráli. Vyhráli proto jen, že jsme se nedali, že jsme se nebáli, že jsme si všichni svou písničku veselou do kroku zpívali. Kdo má právo rád a při něm ob stojí a nic se nebojí, je náš kamarád a smí si s námi hrát.*“ se stal jakousi hymnou dětí, kterou si zpívaly i při odjezdech do vyhlazovacích táborů. Možná, že tuto píseň si zpíval i Hans Krása při svém transportu do Osvětimi.

4.2.15 Alej

– učitel v roli Hanse Krásy, žáci v roli nebo sami za sebe

- **Popis činnosti:** Žáci jsou ve zvolené roli jakékoli postavy z příběhu nebo v roli dětí z Terezína nebo sami za sebe a společně vytvoří alej. Učitel v roli Hanse Krásy prochází alejí. Postupně se podívá na všechny žáky v roli: po pohledu Hanse mu každý žák sdělí vzkaz své postavy.
- **Pomůcky:** kostýmní znak Hanse Krásy

---

⁶⁷ viz VIII. obraz (Finále) 2. jednání opery

- **Reflexe činnosti:** Požádala jsem žáky, aby vytvořili alej. Dle pokynů si každý žák vybral roli. Často se objevovala role židovských dětí a rovněž často byli žáci sami za sebe. Pouze jeden žák si zvolil roli Brundibára. Já v roli Hanse Krásy jsem procházela mezi žáky a každý z nich směrem ke mně pronesl vzkaz. Žák v roli Brundibára řekl: „*Já jsem hrozně rád, že mě děti přemohly, že to takhle dopadlo.*“ Všechny vzkazy byly dechberoucí, procítěné a velmi emotivní: „*Moc bych vám chtěla poděkovat, že jste to pro ty děti dělal, že jste jim tím pomohl.*“, „*Pane Kráso, já jsem židovská holka a chtěla bych vám říct, že jsem moc ráda, že jsem mohla tuhle operu zpívat v Terezíně. A nebojte se, všechno dobře dopadne, jako v té opeře.*“

Vyučující: „*Jsem přesvědčena, že pan Hans Krása vaše vzkazy slyšel, ať už byly řečeny za vás, za postavy z opery nebo za terezínské děti, které mu to nemohly nebo nestačily říct. Byl by určitě velmi rád, kdyby i vy jste si odnesli poselství jeho krásné opery do vašeho života...*“

4.2.16 Reprodukce videozáznamu dětské opery Brundibár

Vyučující: „*Tímto projektem jsme si přiblížili hudebního skladatele pana Hanse Krásu a jeho hudební dílo dětskou operu Brundibár. Myslím, že teď už určitě víte, kdo tedy je na vystavených fotografiích na tabuli. Před projektem jste řekli, že se jedná o nějakého pána, děti z divadelního představení a plakát. Co byste řekli teď, když vidíte tyto obrázky?*“ Fotografie jsem sundala z tabule a nechala je kolovat mezi žáky. Ti na ně okamžitě reagovali slovy: „*To je ten hudební skladatel Hans Krása, ne? No to je určitě on! To je fotka z Brundibára a to je ten Brundibár. A plakát na Brundibára...*“

Vzala jsem si fotografii dětí z tohoto představení a ukázala jim hlavního představitele Brundibára Hanuše Jana Treichlingera, který roli Brundibára ztvárnil na každém představení – tedy 55x. Žáci se začali spontánně ptát na osud tohoto chlapce. Řekla jsem jim veškeré informace, které se mi podařilo získat:⁶⁸ říkali mu Honza, narodil se v roce 1929 a pocházel z Plzně; jako šestiletý osiřel a poté vyrůstal společně se svými bratřenci v plzeňské rodině svého strýce a tety; do Terezína přišla celá rodina v roce 1942; v Terezíně mu říkali Sára; spal u dveří a na každého, kdo zapomněl zavřít, volal: *Sára, zavři ten dverš.*“; jako Brundibár se naučil bravurně „mrskat“ nalepeným knírem a se stal hvězdou všech představení; patnáctiletý Hanuš Jan Treichlinger opustil Terezín ve stejném transportu do Osvětimi jako Hans

⁶⁸ více viz <http://mestska-kronikarka-plzen.blogspot.cz/2015/12/zidovsky-chlapec-z-plzne-hanus-josef.html> a ČERVINKOVÁ, Blanka. *Hans Krása – Život a dílo skladatele.*

Kráska, kde zahynul v plynové komoře „kvůli své menší postavě“ (nedosáhl na drát natažený nad ním).

Žáci se ihned začali ptát na další osudy dětí. Z literatury jsem věděla, že podobný osud potkal i představitele Pepíčka – Piňtu Mühlsteina a jeho sestru Marii, která ztvárnila roli vrabce. Žáci se dále ptali, jestli někdo z dětí přežil. Roli vrabce po Marii ztvárnil Raphael Sommer (1937–2001), kocoura ztvárnila Ela Steinová (1930), psa Zdeněk Ornstein (1929–1990).

- Reprodukce videozáznamu závěrečné scény z terezínského představení Brundibár natočené pro nacistický propagační film.

<https://www.youtube.com/watch?v=st4INYATIqc&t=12s> (5:00–6:05)

- Reprodukce videozáznamu dětské opery Brundibár v podání studentů a učitelů Přírodní školy.

<https://www.youtube.com/watch?v=7g5RzHz1eDs>

- **Reflexe činnosti:** Při zhlédnutí závěrečné scény z Terezínského představení Brundibár bylo ve třídě absolutní ticho. Na výrazech ve tvářích žáků jsem viděla, jak se jich tato ukázka dotkla. Bylo to způsobeno přiblížením osudů protagonistů a celkovým vhledem do tématu. Žáci viděli „opravdovost“ dané doby. U zhlédnutí celé opery v podání studentů a učitelů Přírodní školy v rámci Terezínské štafety, která byla nastudována podle dobových záznamů v partituře a podle přeživších aktérů, žáky velmi zajímala. Když Brundibár začal zpívat svou árii, žáci spontánně vykřikli: „*Jé, to je to, co jste zpívala vy, paní učitelko.*“ V průběhu celého představení si žáci korigovali, kde se právě nacházejí v ději: „Jo, teď tam budou zvířátka, teď Brundibár...“ Při závěrečné scéně se na divadelní scénu dostavila přeživší účinkující, která s dětmi začala zpívat závěrečnou píseň Brundibár poražen. Žáci na to reagovali otázkou: „*To je paní, která to zpívala v Terezíně? Ta už je stará. A brečí. Asi si vzpomněla na Terezín a teď je ráda, že to přežila.*“ Tuto větu jsem nijak nekomentovala, jen jsem přikývla na souhlas.

4.3 Závěrečná reflexe

- Tento projekt se žákům velice líbil, žáci byli po celou dobu aktivní a motivovaní.
- Žáci vnímali jasnou dějovou linku a napětí střetu mezi Brundibárem a Pepíčkem s Aninkou.
- Žáci si uvědomili potřebu boje proti zlu, nevzdání se naděje a víry v dobro.
- Na žácích bylo patrné, že se jich zvolené téma velice dotýká. Tuto skutečnost přičítám dětským protagonistům příběhu, kteří byli ve věku žáků jako jsou žáci. Z jejich reakcí bylo vidět, že Brundibára vnímají i jako toho „dospělého s mocí“, který je neposlouchá. Bylo vidět, že se už potýkali s problémem zdánlivě zmařené práce.
- Žáky velmi zajímaly osudy dětských protagonistů opery Brundibár a velice si uvědomovali závažnost nenávisti a rasismu.
- Velkou výhodou cítím ve faktu, že žáci jsou zvyklí na dramatickou terminologii, tudíž přesně vědí, co mají v dané situaci dělat, nemají mezi sebou ostych.

Závěr

Předložená diplomová práce byla věnována skladateli Hansu Krásovi a jeho opeře Brundibár.

V úvodu textu byly shrnuty principy projektové výuky a s metodickými principy dramatické výchovy, další kapitola pak shrnula pozadí vzniku opery, informace o autorech a prvotních nastudováních inscenací v Praze a tereziánském ghettu.

Ve třetí kapitole práce jsem srovnávala osm realizací opery. Některá z představení jsem měla možnost osobně navštívit (inscenace v podání Dismanova rozhlasového dětského souboru ČRo a inscenace Dětské opery Praha), informace o dalších inscenacích jsem měla zprostředkovaně, buď prostřednictvím zpráv a článků dostupných na internetu, nebo díky existujícím kvalifikačním pracím, které se popisem vybraných inscenací zabývaly.

Z vybraných inscenací mě svým netradičním pojetím zaujaly dvě z nich. Jednalo se o brněnskou inscenaci v režii Vandy Drozdové, jež kladla důraz nejen na netradiční scénické a kostýmní pojetí, ale na rozdíl od „tradičních inscenací“, které většinou byly spojeny s besedami pamětníků tereziánského ghetta, měla tendenci představení Brundibára dramaticky posunout a rozšířit ho tím o další dimenzi. Dalším realizačním pojetím, které mě coby původní profesí výtvarníka upoutalo, byla českobudějovická spolupráce žáků a pedagogů ze ZŠ Dukelská s Ateliérem 3D z Jihočeského divadla. Je známo, že každá z repríz jednoho a téhož představení zanechává v divákovi neopakovatelný dojem. V tomto případě v neopakovatelnosti sehrály významnou roli velkoplošné obrazy, které děti vytvářely přímo při představení a které v podstatě jedinečným a neopakovatelným způsobem dotvářeli atmosféru jevištní scény – a ovlivňovaly tak vizuální zážitek diváků.

Výše uvedené inscenace mě pak inspirovaly ke tvorbě školního projektu s názvem *Hans Krása – Brundibár*, jehož cílem nebylo není popisné přiblížení opery *Brundibár* (v projektu se jednalo o volné zpracování děje opery), ale ztotožnění se s její hlavní myšlenkou a odkazem. Z reakcí žáků bylo patrné, že projekt v nich vyvolal pozitivní zájem, neboť po celou dobu konání projektu byli aktivní a motivovaní. Dějové napětí střetu Brundibára s Aninkou a Pepíčkem umocnilo jejich vědomí potřeby boje proti zlu, víry v dobro a nevzdání se naděje, byť by se jejich situace jevila jako předem ztracená.

Existují názory, že dnešní myšlenkový odkaz opery Brundibár je spíše určen dospělým, kteří díky svému věku a životním zkušenostem mohou ideu opery lépe vnímat a seberefle-

xivně prožít, a že dětský divák či posluchač ji vnímá spíše jako pohádkový příběh. Při realizaci uvedeného projektu se mi podařilo navodit mezi dětmi pocit, že se jich zvolené téma velice dotýká. Tuto skutečnost přičítám dětským protagonistům příběhu, kteří byli ve věku žáků jako jsou žáci. Z reakcí žáků bylo patrné, že osobu Brundibára vnímají jako typického „dospělého“, který má moc, který jim nenaslouchá, který je nebere vážně a pro kterého jsou spíše přítěží.

Potěšilo mě, že žáci jsem v žácích probudila velkou zvědavost nad osudy dětských tezezínských protagonistů. O to více si pak žáci uvědomovali závažnost rasismu, který je ve společnosti přítomný v každé době.

Domnívám se, že tímto byl cíl mojí diplomové práce, tedy nástin různých možností realizace opery *Brundibár* včetně vlastního autorského příspěvku ve formě školního projektu, ověřeného v praxi, naplněn.

Použité informační zdroje

Internetové zdroje:

- *Brundibár z ghetta*. [online]. České dědictví UNESCO, © 2017 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: http://www.unesco-czech.cz/900_422638_brundibar-z-ghetta/
- *Brundibár, 1943*. [online]. Holocaust.cz [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <http://www.holocaust.cz/dejiny/udalosti/brundibar-1943>
- *Brundibár. Hans Krása, dětská opera, premiéra 22. 5. 2015* [online]. Jihočeské divadlo, © 2002–2017. [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <https://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/1938>
- *Bulletin UCHO, jaro 2017*. [online]. Národní divadlo Brno [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: http://www.kantilena.cz/sites/default/files/ucho_2007_jaro.pdf
- *Dětská opera Brundibár. Záznam dětské opery Brundibár v podání studentů a učitelů Přírodní školy*. [online]. Tereziánská štafeta. [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=7g5RzHz1eDs>
- *Dětská opera Praha* [online]. Praha: Dětská opera Praha [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <http://www.detskaoperapraha.cz/cs/>
- *Dismanův rozhlasový dětský soubor Českého rozhlasu*. [online]. Praha: Český rozhlas, © 1997–2017 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/drds/portal/>
- *Festival Týden židovské kultury* [online]. Zlín: Zlín.cz – Informační server, ISSN 1214-6897, © 2017 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <http://zlin.cz/1825a-festival-tyden-zidovske-kultury>
- *Fotoreport: Brundibár z ghetta v Minoru*. [online]. Hatefree, Agentura pro sociální začleňování, © 2014 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <https://www.hatefree.cz/blo/aktuality/1631-fotoreport-brundibar-minor>
- *Hans Krása. Brundibár – children's opera*. [online]. BFZBFO. [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=st4INYATIqc&t=12s>

- *Kantiléna* [online]. Brno: Kantiléna o.s., © 2013 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <http://www.kantilena.cz/>
- *Kantiléna* [online]. Brno: Kantiléna o.s., © 2013 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <http://www.kantilena.cz/>
- *Kolegium hraběte Šporka*. [online]. ZUŠ J. A. Šporka, Jaroměř, © 2017 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <http://www.zus-jaromer.cz/kolegium.htm>
- KOSOVÁ, P. *Děti z Plzně a Řezna nacvičily operu, hranou kdysi v terezínském ghettu* [online]. Český rozhlas, © 1997–2017 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/plzen/zpravodajstvi/_zprava/deti-z-plzne-a-rezna-nacvicily-operu-hranou-kdysi-v-terezinskem-ghettu--1279311
- Mezinárodní seminář pro pedagogy v Terezíně. *Zpravodaj. Vzdělávací a informační bulletin Památníku Terezín* [online]. 2015, 1 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <http://newsletter.pamatnik-terezin.cz/tag/pedagogicke-seminare/page/3/>
- *Opera nás baví* [online]. Praha: Česká televize, © 1996–2017 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10212440340-opera-nas-bavi/>
- PECUCH, Martin. *Program Slavností svobody nabízí operu Brundibár* [online]. Statutární město Plzeň, © 2017 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <https://www.plzen.eu/obcan/aktuality/aktuality-z-mesta/program-slavnosti-svobody-nabizi-operu-brundibar.aspx>
- PFLEGEROVÁ, Štěpánka. *Plzeňské uvedení dětské opery Brundibár mělo úspěch* [online]. Statutární město Plzeň, © 2017 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <https://www.plzen.eu/obcan/aktuality/aktuality-z-mesta/plzenske-uvedeni-detske-opery-brundibar-melo-uspech.aspx>
- *Plzeňský dětský sbor* [online]. Plzeň: Plzeňský dětský sbor, © 2016 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <http://www.plzenskydetskysbor.cz./index.php?lang=cs>
- *Projekt "Brundibár z ghetta"*. [online]. Brundibár z ghetta, © 2015–2017 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <http://www.brundibarzghetta.cz/>

- *Před 70 lety měla v ghettu v Terezíně premiéru dětská opera Brundibár.* [online]. MAFRA, a. s., © 1999–2017 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/terezin-ghetto-opera-brundibar-vyroci-dhr-/hudba.aspx?c=A130922_103649_hudba_vha
- *V Holešově ožije opera Brundibár, kterou hrály děti v Terezíně* [online]. Týden, © 2006–2013 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/kultura/divadlo/v-holesove-ozije-opera-brundibar-kterou-hraly-deti-v-terezine_287249.html
- VALACHOVÁ, Jarmila. *Brundibár.* [online]. Holešov: Středisko volného času, p.o. Holešov, [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <http://www.tymycentrum.cz/clanek/2013/brundibar>
- *Večer z děl terezínských skladatelů.* [online]. Národní divadlo Brno [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <http://www.ndbrno.cz/modules/theaterarchive/?h=inscenation&a=detail&id=3737>
- *Večer z děl terezínských skladatelů.* [online]. Virtuální studovna: Databáze a online služby Divadelního ústavu. Institut umění – Divadelní ústav, © 2017 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <http://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=18662&tab=photo&lang=cz>
- *VEDEM – Terezín* [online]. [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <http://www.vedem-terezin.cz/>
- *Z cyklu Živě a zevnitř.* [online]. Jihočeské divadlo, © 2002–2017 [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <https://www.jihoceskedivadlo.cz/porad/1945-z-cyklu-zive-a-zevnitr>
- *Židovský chlapec z Plzně Hanuš Josef Treichlinger v roli proslulé terezínské opery Brundibár.* [online]. Městská kronikářka Plzeň. [cit. 13.7.2017]. Dostupné z: <http://mestska-kronikarka-plzen.blogspot.cz/2015/12/zidovsky-chlapec-z-plzne-hanus-josef.html>

Prameny a literatura:

- BOLDT, Frank. *Malý a velký svět takzvané terezínské dětské opery Brundibár a toulky česko-německo-židovskou minulostí, brundibárovým Terezínem až po dnešek s 39 pozastaveními Josefa Brodského*. Cheb: Nadace Evropské Comenium, 2000.
- ČERVINKOVÁ, Blanka. *Hans Krása – Život a dílo skladatele*. Praha: TEMPO, 2003. ISBN 80-901376-0-1
- KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení a vyučování: teoretické a praktické problémy*. Učební text pro posluchače Filozofické fakulty UK. Praha: Karolinum, 2001. 179 s. ISBN 80-246-0192-3.
- KOŤÁTKOVÁ, Soňa a kol. *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy*. Praha: Karolinum UK, 1998. ISBN 80-7184-756-9.
- KRÁSA, Hans. *Brundibár. Dětská opera o dvou jednáních*. Klavírní výtah skladatele. Praha: Tempo, 1993.
- MACHKOVÁ, Eva. *Metoda dramatické výchovy*. Praha: IPOS, 1999. ISBN 80-7068-105-5.
- MÁCHOVÁ, Veronika. *Brundibár Hanse Krásy a jeho pedagogické využití*. Olomouc: 2013. Diplomová práce. Univerzita Palackého. Pedagogická fakulta.
- MARKOVÁ, Jiřina; NOVOTNÁ, Anna. *Opera nás baví*. Praha: Práh, 2005. ISBN 80-7252-121-7.
- MARUŠÁK, Radek. *Literatura v akci*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2010. ISBN 978-80-7331-172-8.
- TOMKOVÁ, A., KAŠOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, M. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-527-1.
- TOUFAROVÁ, Markéta. *Opera Brundibár: Srovnání dvou inscenací*. Brno: 2012. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta.

Přílohy

Příloha č. 1:

1. skupina:

Hans Krása – původním jménem Johann Karl Krása – se narodil v Praze 30. listopadu 1899 židovským rodičům. Rodina patřila díky lukrativnímu zaměstnání otce mezi vyšší společenskou třídu.

2. skupina:

Hans byl velmi hudebně nadaný. Již od dětství komponoval, v mládí studoval skladbu v Praze, později v Berlíně.

3. skupina:

V roce 1938 zkomponoval dětskou operu Brundibár, jejíž libreto napsal Hansův přítel spisovatel Adolf Hoffmeister.

4. skupina:

10. srpnu roku 1942 byl Hans Krása deportován do koncentračního tábora v Terezíně, kde se ihned zapojil do kulturního života ghetta. Staral se o děti, se kterými secvičil svou již zkomponovanou operu Brundibár.

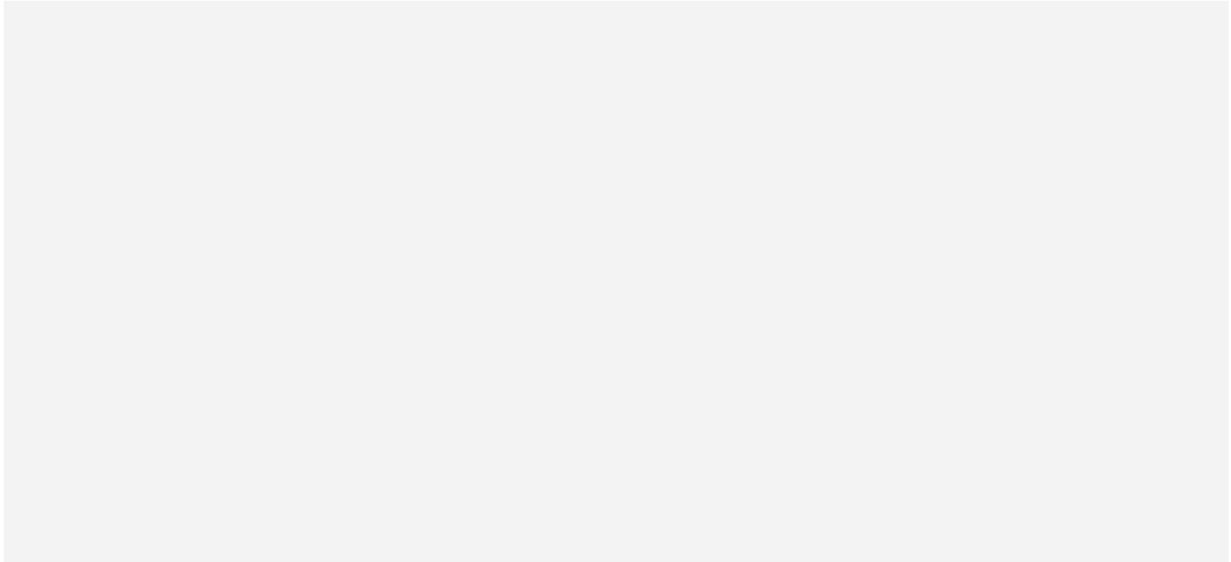
5. skupina:

16. října 1944 byl Hans Krása deportován z Terezína do Osvětimi, kde ihned po příjezdu spolu s ostatními muži umírá.

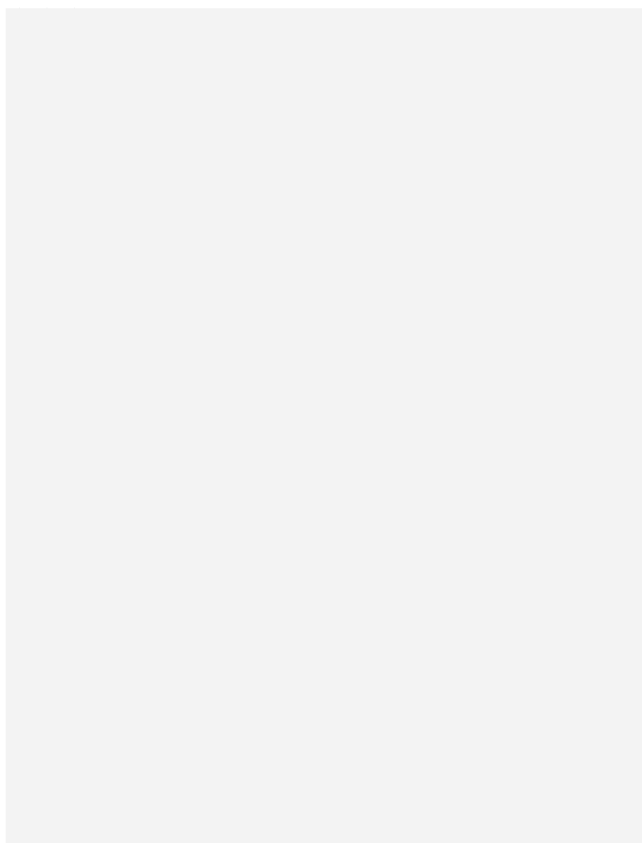
Instrukce pro policistu:

Policista důrazně pokárá Aninku a Pepíčka a řekne jim, že bez peněz nic nedostanou, a vykáže je pryč.

Příloha č. 2:

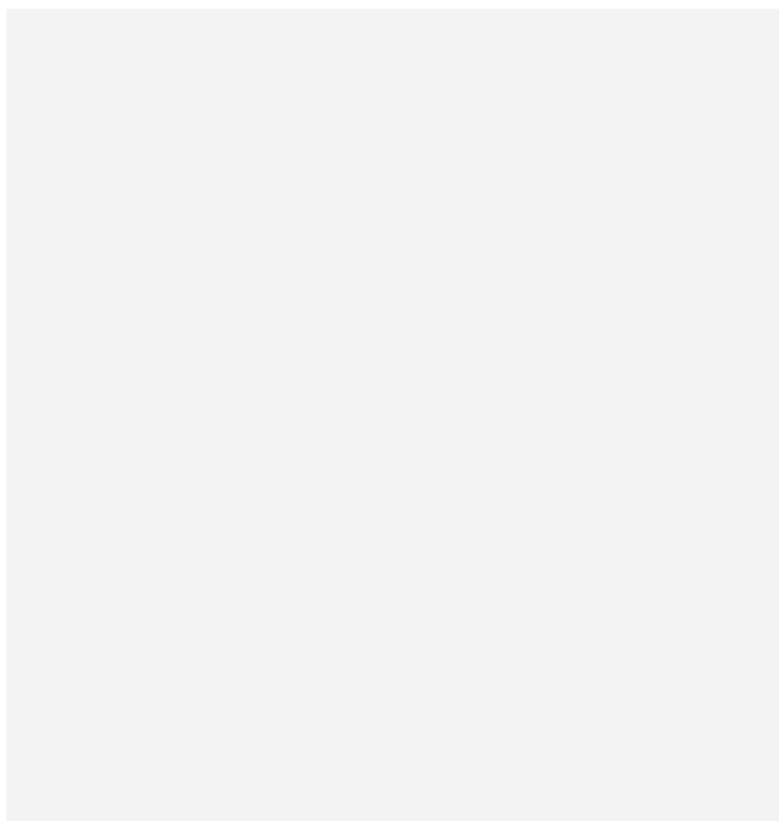

Brundibár: čtrnáctiletý Hanuš Jan Treichlinger (1929–1944), který hrál roli Brundibára ve všech terezínských představení. Roli vrabce ztvárnil Raphael Sommer (1937–2001), koura ztvárnila Ela Steinová (1930), psa Zdeněk Ornstein (1929–1990).

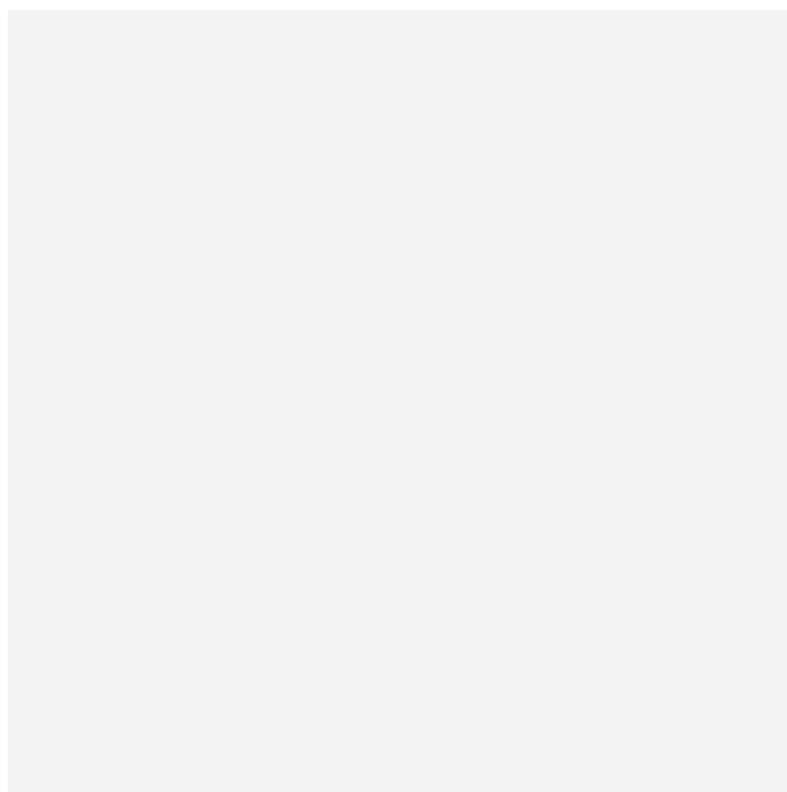

Plakát k opeře

Příloha č. 3

Hans Krása

Symbol Davidovy hvězdy, viditelně našitý na oblečení

Příloha č. 4

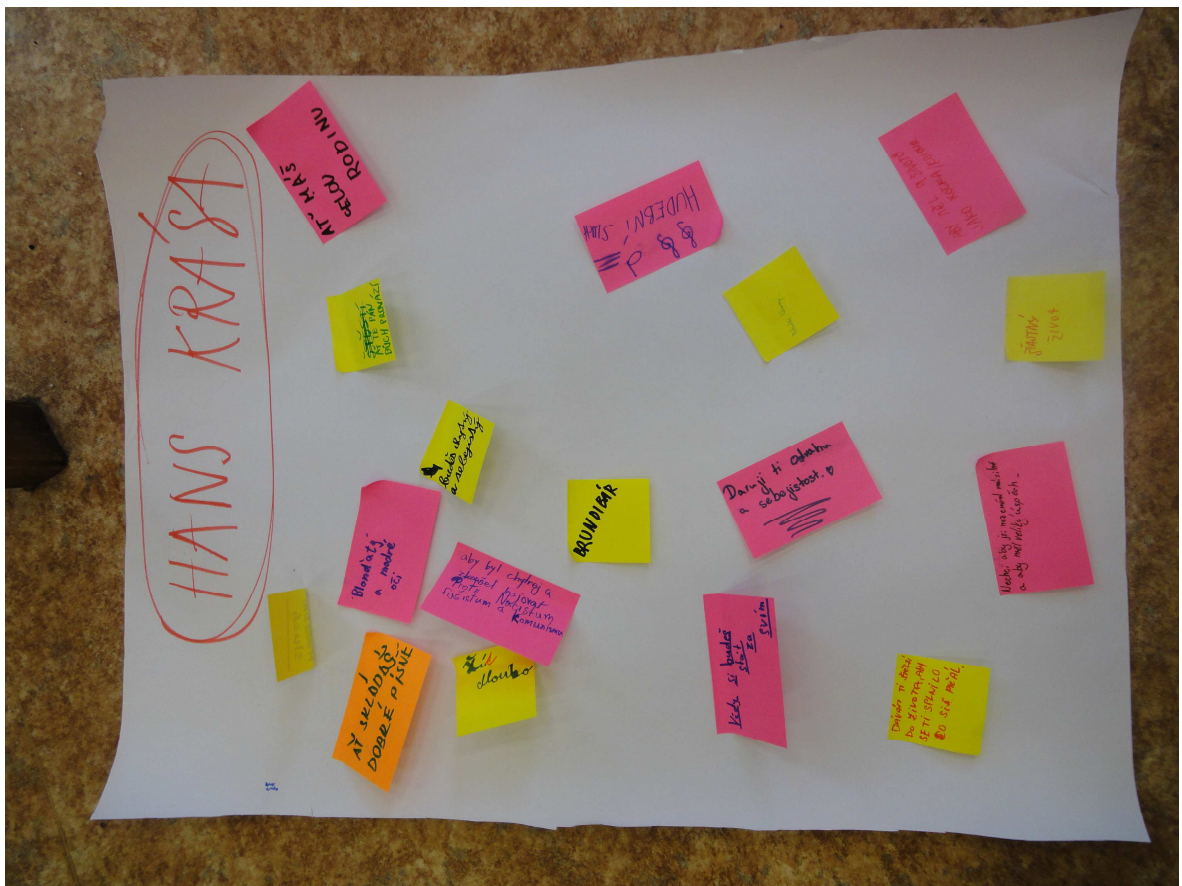

Koncentrační tábor Terezín – vstupní brána

Fotografie dětí z koncentračního tábora Terezín

Příloha č. 5 – Fotografie z realizace č. 1 a 2

Příloha č. 7 – Fotografie z realizace č. 5 a 6

Příloha č. 8 – Fotografie z realizace č. 7 a 8

Příloha č. 9 – Fotografie z realizace č. 9 a 10

Příloha č. 10 – Fotografie z realizace č. 11 a 12

Příloha č. 11 – Fotografie z realizace č. 13 a 14

Příloha č. 12 – Fotografie z realizace č. 15 a 16

Příloha č. 13 – Fotografie z realizace č. 17 a 18

